

Bekjempelsesplan – pankreassykdom (PD) på fisk

Innhold

Innledning	3
Formål, målgruppe og hovedinndeling	3
Del I - Pankreassykdom – risikobilde og forvaltningsmessige konsekvenser	5
1. Risikobildet	5
1.1 Hva definerer et PD-fritt område?	6
2. Risikovurdering	7
3. Hjemmelsgrunnlag – gjeldende regelverk.....	8
3.1 Nasjonalt regelverk relevant for forvaltning av PD	8
3.2 Nasjonalt regelverk relevant for flytting av fisk i tråd med godkjent driftsplan.....	9
3.3 Relasjon til EU-regelverket.....	10
Del II - Mattilsynets forvaltning av pankreassykdom	11
1. Mål med Mattilsynets forvaltning	11
2. PD-forskriften kapittel I om formål, virkeområde og definisjoner	11
2.1 Definisjonen av mistanke om PD, jf. § 3 c	11
3. PD-forskriften kapittel II om generelle bestemmelser	12
3.1 Forbud mot flytting av fisk med mistanke om eller påvist PD, jf. § 8 første og annet ledd	12
3.1.1 Båndlegging med bakgrunn i mistanke om PD i tråd med forskriftens definisjon, jf. § 8 første ledd, jf. § 3c).....	13
3.1.2 Båndlegging for å sikre krav til aktsom håndtering i tråd med matloven § 19 ved annen grunn til mistanke om PD, jf. § 8 annet ledd	13
3.1.3 Forhåndsvarsel av vedtak om båndlegging	14
3.2 Bruk av slaktemerd, jf. § 8 femte ledd.....	15
3.3 Etablering av kontrollområde, jf. § 8 siste ledd	16
3.3.1 Hvordan skal kontrollområdeforskrift utformes (prosess og mal)	18
3.3.2 Kontrollområde i de nasjonale overvåkingssonene for PD	18
3.3.3 Kontrollområde i PD-sonen	19
4. PD-forskriftens kapittel III om tiltak i PD-sonen.....	19
4.1 Flytting av sjøsatt fisk i PD-sonen, jf. § 9 første ledd.....	19
4.2 Flytting av rensefisk innad i og ut av PD-sonen, jf. § 9 andre ledd.....	20
4.3 Tiltak ved påvist PD i PD-sonen, jf. § 11	21
4.3.1 Påvisning av PD med subtype SAV3 nord for Hustadvika, jf. § 11 første ledd	21

4.3.2	Tømming av anlegg med påvist PD, jf. § 11 andre ledd.....	22
5.	PD-forskriftens kapittel IV om tiltak i de nasjonale overvåkingssonene.....	22
5.1	Båndlegging av anlegg med mistanke om eller påvist PD i nasjonal overvåkingssone.....	23
5.2	Prøvetaking av anlegg rundt et anlegg med påvist PD, jf. § 13 første ledd.....	23
5.3	Pålegg om rask tømming av anlegg, jf. § 13 andre ledd.....	23
5.3.1	Hovedregel ved påvist PD i de nasjonale overvåkingssonene – rask utslakting/destruksjon.....	24
5.3.2	Unntak fra krav om rask utslakting/destruksjon	24
6.	Koordinerte brakkleggingsgrupper - akvakulturdriftsforskriften § 40.....	25
Del III - Anbefalinger til oppdrettsaktører.....		26
1.	Akvakulturnæringens ansvar.....	26
2.	Prøvetaking.....	26
2.1	Krav til rutinemessig prøvetaking og testing, jf. § 4	27
2.2	Krav til prøvetaking ved mistanke om PD, jf. § 6.....	29
3.	Vaksinering	30
3.1	Vurdering av beskyttelseeffekt.....	30
3.2	Anbefalinger	31
4.	Etablere koordinerte brakkleggingsgrupper	31
5.	Redusere behovet for flytting av sjøsatt fisk	32
6.	Smittesikker transport	32
6.1	Krav i gjeldende regelverk.....	32
6.2	Krav til prosessbåter som slakter og bløgger fisk	33
6.3	Ytterligere anbefalinger	34
6.4	Krav til servicefartøy og utstyr	34
7.	Overgang til lukket slakting	34
8.	Særlige tiltak i de nasjonale overvåkingssonene og områder som grenser opp til disse.....	35
8.1	Aktivt vern av «branngater» mellom PD-områder og PD-frie områder	35
8.2	Nødvendig slaktekapasitet til raskt å kunne tømme infiserte anlegg.....	36
9.	Særlige tiltak i PD-sonen.....	36
9.1	Opprette PD-frie områder	36

Innledning

Mattilsynet har utarbeidet en bekjempelsesplan for fiskesykdommen pankreassykdom på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet. Planen tar utgangspunkt i nasjonal forskrift for bekjempelse av pankreassykdom (PD-forskriften), endringene i transportforskriften som er tatt inn med tanke på PD og kontrollområdeforskriften for PD som for tiden gjelder i Trøndelag og sør i Nordland.

Bakgrunnen for oppdraget med å lage en bekjempelsesplan, var å sikre en enhetlig behandling av situasjoner med utbrudd av PD, hvor det tydeliggjøres hvorfor og hvordan et utbrudd må behandles ulikt avhengig av hvor i landet utbruddet skjer. På denne måten skal næringen oppleve en større grad av forutsigbarhet og saksbehandlere i Mattilsynet skal få støtte i sin behandling av enkeltsaker. Bestillingen var også tydelig på at planen skulle vise i hvilke situasjoner risiko for smittespredning kunne vurderes å være lav jf. §§ 8, 11 og 13, der dette er klare unntak fra hovedregelen.

I PD-forskriften er det opprettet en sone som strekker seg fra Jæren til Skjemta (Buholmråsa fyr) i Trøndelag (PD-sonen). I denne sonen er sykdommen utbredt og må regnes som endemisk. Resten av kysten dekkes av to nasjonale overvåkingssoner. De nasjonale overvåkingssonene er enten fri for PD (områdene sør/øst for Jæren og områdene nord for Sømna kommune i Nordland) eller er omfattet av kontrollområder som er opprettet for å bekjempe sykdommen med sikte på å bli fri for sykdommen. (Pr mai 2019 gjelder dette området fra Skjemta i Trøndelag til og med Sømna i Nordland). Kontrollområdene består av to soner, en bekjempelsessone og en overvåkingssone. For å unngå misforståelser brukes derfor begrepet «nasjonal overvåkingssone» om de to overvåkingssonene PD-forskriften definerer, mens overvåkingssoner innad i kontrollområder for PD betegnes som «lokale overvåkingssoner».

Målet med PD-forskriften er å redusere konsekvensene av sykdommen i PD-sonen, hindre etablering av PD i de nasjonale overvåkingssonene og å begrense videre utbredelse av de virustypene som forårsaker PD. Det er videre et klart mål å utrydde PD fra kontrollområdet i Trøndelag/Nordland, jf. kontrollområdeforskriften.

Kravene til transport er strammet inn og tatt inn i transportforskriften. Det er forbudt å transportere levende laksefisk, unntatt settefisk, ut av PD-sonen, og det er forbudt å transportere laksefisk til slakt over Hustadvika.

Samlet innebærer bestemmelsene i PD-forskriften og transportforskriften nye tiltak for å forsterke grensen mellom PD-sonen og de nasjonale overvåkingssonene. Samtidig legger regelverket til rette for at flest mulig anlegg innenfor PD-sonen kan bli fri for sykdommen. Kravene i regelverket og forvaltningspraksis innebærer mer områdevis forvaltning med koordinert drift og brakklegging både i PD-sonen og i de nasjonale overvåkingssonene.

Formål, målgruppe og hovedinndeling

Hensikten med bekjempelsesplanen er å gi en oversikt over faglige og forvaltningsmessige rammer som ligger til grunn for arbeidet med å forebygge og bekjempe fiskesykdommen pankreassykdom i Norge. Pankreassykdom eller pancreas disease forkortes i

bekjempelsesplanen til PD. Planen gjelder alle situasjoner der PD-smitte mistenkes eller er påvist hos oppdrettsfisk, uansett virustype og virulens.

Målgruppen for bekjempelsesplanen for PD er næringsaktører og ansatte i Mattilsynet som på ulike måter og nivåer er involvert i arbeidet med bekjempelse av PD. Planen er ment å skulle gi akvakulturnæringen, herunder også dyrehelsepersonell, tydelig og god informasjon om sykdommen og hvilket ansvar som påhviler den enkelte aktør i arbeidet med å forebygge og bekjempe PD. Planen skal legge til rette for en enhetlig behandling av saker knyttet til PD.

Planen er delt i tre deler.

Del I gir bakgrunnsinformasjon av betydning for forebygging og bekjempelse av PD i Norge. Her gis en status over dagens forekomst av de ulike subtypene av PD-viruset. Del I gir også en vurdering av det generelle risikobildet med hensyn til videre spredning av sykdommen, og hvilke konsekvenser det får for forvaltningen av sykdommen og valg av virkemidler i bekjempelsesarbeidet. Videre oppsummerer denne delen det regelverket som er relevant ved flytting av fisk, og PD-forskriftens relasjon til det felles regelverket i EØS-samarbeidet.

Del II inneholder detaljer om Mattilsynets forvaltning av regelverket i de ulike delene av landet. Regelverket gir rom for utøvelse av faglig skjønn. Del II skal gi støtte for vurderingen av enkelttilfeller og bidra til en mer enhetlig håndtering av like tilfeller. Denne delen er også viktig for næringsaktører for å få innsyn i hvordan regelverket skal forstås og bli anvendt av Mattilsynet. De deler av Del II i planen som tilsier handling fra Mattilsynet er å oppfatte som en instruks til Mattilsynets regioner og hovedkontor. For øvrig skal Del II gi retningslinjer for tilsynet.

Del III inneholder nærmere anbefalinger til næringsaktørene for å forebygge PD og for å unngå spredning av smitte. Håndtering i strid med klare anbefalinger kan innebære at næringsaktører har opptrådd uaktsomt med tanke på smittespredning i en konkret situasjon. Dette må vurderes individuelt ut i fra den enkelte situasjon.

Planen har også fire vedlegg. Vedlegg 1 utdyper kriteriene for vurdering av smittestatus og inkluderer fire tabeller som tar for seg konkrete vurderinger som skal gjøres når det skal avgjøres om et anlegg bør tømmes raskt for fisk, om fisk kan flyttes eller settes i åpen slaktermerd og hvordan båttrafikk skal vurderes som risiko for spredning av smitte. Vedlegget er i hovedsak ment som en veiledning til Mattilsynets saksbehandlere, men kan også være en nyttig orientering for oppdrettere. Vedlegg 2 er mal for utforming av kontrollområdeforskrifter. Vedlegg 3 er mal for båndlegging av anlegg med mistanke om eller påvist PD-smitte. Tilslutt viser vedlegg 4 kart med statusoversikt over PD, oppdatert pr 1. november 2018 og pr 1. juni 2019.

Del I - Pankreassykdom – risikobilde og forvaltningsmessige konsekvenser

1. Risikobildet

PD forårsakes av et virus som betegnes som Salmonid alfavirus (SAV) eller PD-virus. Det finnes i alt seks kjente subtyper av viruset hvorav to (SAV2 og SAV3) er kjent i Norge. Det viktigste smittereservoaret for viruset er infisert fisk i sjøanlegg. Viruset spres lett både innad i et akvakulturanlegg og til andre anlegg gjennom vann, flytting av smittet fisk og med transportmidler eller servicebåter som har håndtert smittet fisk. Det er indikasjoner på at virusutskillelse fra en fiskepopulasjon er høyest i forkant av et klinisk utbrudd (Andersen et al. 2007). Viruset er svært smittsomt. Nyere forskning viser at ganske få viruspartikler er tilstrekkelig til å etablere infeksjon i en mottakelig fisk. Det er vist at viruset er i stand til å infisere mottakelig fisk etter passiv transport i sjø over store avstander. Smitterisikoen er beregnet til ca. 30 % ved en avstand på 10 km, ca. 10 % ved 20 km og tilnærmet lik null ved en avstand på 50 km (Veterinærinstituttet, 2018). Samtidig går det fram av en nylig publisert studie (Haredasht et al., Veterinærinstituttet, 2018) at den viktigste risikofaktoren for spredning av PD synes å være brønnbåtbevegelser fra et PD-smittet anlegg til anlegg som i utgangspunktet er fri for sykdommen.

Pr. 1 juni 2019 er status for forekomst av PD følgende (se kart – vedlegg 4):

- Områdene sør/øst for Jærens rev og nord for Sømna er å betrakte som fri for begge subtyper av PD-viruset.
- PD av subtype SAV2 ble i løpet av 2017/18 påvist i flere anlegg i området fra Skjemta i Trøndelag til og med Sømna i Nordland. I dette området er det opprettet et kontrollområde for å bekjempe sykdommen og hindre at den etablerer seg (Kontrollområdeforskrift for pankreassykdom (PD), Flatanger, Fosnes, Namsos, Nærøy, Vikna, Leka, Bindal, Brønnøy og Sømna). Infiserte anlegg i dette området er i løpet av 2018 tømt for fisk etterfulgt av rengjøring, desinfeksjon og brakklegging, inklusive 2 måneders områdebrakklegging. Det er ikke påvist PD på ny-utsatt fisk i dette området pr 1. juni 2019.
- PD av subtype SAV3 forekommer, med få unntak, endemisk i området fra Jæren i sør til Stadt i nord, og som spredte tilfeller i området mellom Stadt og Hustadvika. I tillegg ble PD subtype SAV3 også påvist i et anlegg på Nordmøre i oktober 2018.
- PD av subtype SAV2 forekommer med få unntak endemisk i området fra Stadt i sør og til Skjemta (Buholmrosa fyr) i Trøndelag. PD subtype SAV2 ble påvist i anlegg sør for Stad i november 2018.

Kunnskap om PD-virusets smitteevne tilsier at en PD-infisert populasjon som står i sjøen alltid utgjør en risiko for smittespredning. Sannsynligheten for aktiv smitteoverføring gjennom flytting av fisk, båter og felles utstyr eller passiv overføring gjennom sjø vil variere. I hvilken grad risiko (= sannsynlighet x konsekvens) for smittespredning som følge av en aktivitet skal kunne aksepteres, vil derfor være en samlet vurdering av konsekvensen av en eventuell smittespredning og sannsynligheten.

Det eksisterer områder uten akvakulturanlegg med sjøsatt fisk både sør/øst for Jæren og nord for Sømna der avstanden mellom infiserte anlegg og PD-frie anlegg forventes å være

tilstrekkelig til å forebygge passiv spredning av PD-viruset gjennom sjø. Disse områdene har potensiale til å fungere som «branngater» med hensyn til smittespredning av PD. Resultater av nylige forsøk foretatt med ulike modeller der havstrøm og smittespredning kombineres, viser at det ikke er indikert risiko for passiv smittespredning med strøm over havområdene mellom tidligere Nord- og Sør-Trøndelag ved Skjemta, og mellom Sømna og Brønnøysund i Nordland (Anne Stene, pers. med., 2018). I tillegg har havområdene over Stadt og Hustadvika ut fra lang tids erfaring også vist seg å kunne fungere som en slik «branngate».

PD er en sykdom som angriper laksefisk i akvakulturanlegg. Det er så langt ikke vist at sykdommen har gitt negative konsekvenser for ville laksefiskbestander. De samfunnsmessige konsekvensene av sykdommen er derfor begrenset til redusert fiskevelferd i sykdomsbefengte anlegg og de ringvirkninger som måtte følge av sykdomsrelaterte tap og redusert inntjening for berørte aktører.

PD er en tapsbringende sykdom. Beregninger med bruk av en bioøkonomisk modell har estimert de direkte kostnadene av et PD-utbrudd med subtype SAV3 på en lokalitet med en million utsatte smolt til 55,4 millioner NOK basert på 2013-priser (Pettersen et al. 2015). Praktiske erfaringer og studier gjennomført ved anlegg med infeksjon av subtype SAV2 har vist noe lavere dødelighet og mildere forløp av sykdommen. Det er ikke gjennomført tilsvarende kostnadsestimering for anlegg med fisk infisert med SAV2-virus (Stene et al, 2018), men erfaringer gjort av flere næringsutøvere de siste årene indikerer at tapspotensialet også som følge av denne virus-subtypen kan være betydelig. Oppsummert for hele oppdrettsnæringen over år med endemisk forekomst av PD, kan således det samlede tapet estimeres til å være i størrelsesorden 80 – 100 milliarder NOK (Aunsmo, 2010, Pettersen et al, 2015). I disse beregningene er det ikke tatt hensyn til eventuelle tap som følge av at PD kan føre til redusert markedsadgang for norsk laks.

Sykdommen er listeført som meldepliktig sykdom av verdens dyrehelseorganisasjon (OIE). Dette innebærer at land som importerer laks fra Norge og som kan dokumentere PD-fri status, kan stille krav om at all laks som importeres kommer fra områder i Norge som er fri for PD. Kravet kan stilles i henhold til de dyrehelsemessige betingelsene som følger av WTO-avtalen.

1.1 Hva definerer et PD-fritt område?

PD er ikke listeført som smittsom sykdom i EU-regelverket og bekjempes etter nasjonalt regelverk i Norge. Norge har heller ikke søkt ESA/EU-kommisjonen om at sykdommen skal behandles etter Artikkel 43 i fiskehelsedirektivet, som gir grunnlag for såkalte godkjente nasjonale tiltak overfor EU og/eller tredjeland. Det foreligger derfor pr. dato ingen formelle krav til hva som kan betraktes som PD-frie områder. PD-forskriften deler landet i tre soner – en PD-sone hvor det jevnlig påvises PD-virus SAV2 eller 3, og i 2 overvåkingssoner hvor påvisning av PD har vært mer sporadisk. Ingen av disse sonene har status som PD-frie områder i en mer formell internasjonal kontekst (EU-regelverk, OIE- standarder). Spørsmålet om hva som kan defineres som et fri-område og hva som kan betraktes som et smittet område når det gjelder PD kan ut i fra dette virke uklart.

I bekjempelsesplanen er det derfor ut fra en hensiktsmessighetsvurdering brukt begrepet PD-frie områder som synonymt med de nasjonale overvåkingssonene sør/øst av Jæren og nord for kontrollområdet i Trøndelag/Nordland (Sømna). (SAV2- frie områder sør for Stadt, og SAV3-fritt nord for Hustadvika). Når kontrollområdet i Trøndelag/Nordland oppheves, vil dette

området igjen være å betrakte som PD-fritt område, på lik linje med resten av overvåkingssonene.

2. Risikovurdering

Ut fra det som er skrevet om risikobildet i punkt 1 over, kan det tegnes følgende bilde av konsekvensene og dermed risikoen forbundet med en eventuell spredning av PD-smitte:

Konsekvensen av at PD får etablere seg i områder som i dag betraktes som fri for sykdommen er stor. Risikoreduserende tiltak i form av økt overvåking og et større prøveantall, vil i de fleste tilfeller ha begrenset effekt, og vil ikke kunne gi tilfredsstillende garanti for at fisk innenfor PD-sonen som er eksponert for ubehandlet sjøvann er fri for PD. På tross av stort fokus på risikoreduserende tiltak knyttet til transport av levende fisk med brønnbåter, viser ny forskning (Veterinærinstituttet, oktober 2018) at brønnbåtkontakt mellom lokaliteter fortsatt utgjør en betydelig risikofaktor med hensyn til spredning av PD-smitte. Dette tilsier at den samlede smitterisikoen knyttet til så vel flytting av fisk som ulike former for brønnbåt-kontakt fra PD-sonen til de nasjonale overvåkingssonene i de fleste tilfeller vil vurderes som høy. Det gjelder også fra eventuelle kontrollområder til de nasjonale overvåkingssonene.

Under beskrivelsen av risikobildet over (punkt 1) er det vist til områder langs kysten som ut fra en vurdering av sannsynligheten for passiv overføring av PD-smitte kan fungere som såkalte «branngater» med hensyn til videre spredning av PD. «Brohodelokaliteter» er anlegg som, dersom de blir smittet, ligger slik til at de kan ha betydning for smittespredning til nye områder og til andre anlegg. «Brohodelokaliteter» er også i enkelte publikasjoner omtalt som «nøkkellokaliteter» med hensyn til spredning av PD. Oppdrettsanlegg som er lokalisert tett opp til «branngatene» er strategisk viktige i arbeidet med å bekjempe og hindre videre spredning av sykdommen. Et sentralt element i så måte er å redusere risikoen for at slike anlegg kan fungere som et «brohode» for smitteoverføring fra et område med påvist PD til et område som er fri for PD. All aktivitet som innebærer flytting av fisk eller annet smitteførende materiale til og fra slike «brohodelokaliteter» må derfor betraktes å representere høy risiko for smittespredning. Dette innebærer at «brohodelokaliteter» vil kunne bli inkludert i et eventuelt kontrollområde for å hindre videre spredning av sykdommen, selv om de ligger utenfor den normale grensen som et slikt kontrollområdet har.

Innenfor PD-sonen hvor PD-virus av enten subtype SAV2 eller SAV3 forekommer endemisk, vil de samlede konsekvensene av en eventuell ny PD-påvisning være lavere. I vedlegg 1 brukes begrepene «høy risiko» og «lav risiko». Ut fra denne skalaen vil den generelle risikoen for smittespredning i PD-sonen måtte karakteriseres som lav ut fra at konsekvensen av nye PD-tilfeller i denne sonen er relativt liten sammenlignet med nye tilfeller i de nasjonale overvåkingssonene. Samtidig er det grunn til å understreke at det også vil kunne oppstå situasjoner i PD-sonen hvor konsekvensen av nye PD-tilfeller er mer alvorlig. Eksempel på dette er utbrudd på nylig utsatt fisk i et koordinert brakkleggingsområde, og hvor resultatet kan innebære større smitteeksponering og sannsynlighet for sykdomsutbrudd på fisk som i utgangspunktet er PD-fri. Følgelig vil den generelle risikoen for smittespredning innenfor PD-sonen som hovedregel her kunne betraktes som lav eller moderat.

Unntak: Det vil likevel finnes situasjoner innenfor PD-sonen hvor denne risikovurderingen ikke kan legges til grunn. Dette gjelder:

- Tilfeller innenfor PD-sonen hvor det finnes et epidemiologisk grunnlag for å etablere et område fri for PD, og det foreligger en avtale mellom et flertall av næringsaktørene i området om at dette skal realiseres. Her skal samlet risiko vurderes som høy.
- Akvakulturrelatert aktivitet som innebærer sannsynlighet for at PD forårsaket av SAV3 kan spres nord for Hustadvika. PD forårsaket av SAV3 vurderes som en alvorlig og tapsbringende sykdom og vil kunne få alvorlige næringsøkonomiske konsekvenser. Risiko for smittespredning skal vurderes som høy.
- Tilsvarende gjelder for aktivitet som innebærer sannsynlighet for introduksjon av PD av subtype SAV2 sør for Stadt. En slik introduksjon vil representere en uønsket tilleggsbelastning og vil kunne få alvorlige næringsøkonomiske konsekvenser. Risiko skal vurderes som høy.

PD-forskriften har unntaksbestemmelser som åpner for flytting av fisk som i utgangspunktet er gjenstand for flytteforbud som følge av mistanke om eller påvisning av PD, jf. forskriften §§ 8, 11 og 13. En forutsetning for slik flytting er at smitterisikoen er lav eller at flytting er nødvendig for å kontrollere sykdomsutbruddet. Slike unntak vil derfor bare kunne gis i helt særlige tilfeller, og hovedregelen vil være at det ikke gis tillatelse til slik flytting, se nærmere omtale under Del II av planen der de enkelte paragrafer i nasjonal PD-forskrift omtales.

Det vil likevel være tilfeller hvor det ut fra en individuell risikovurdering i samsvar med kriteriene som er gitt i Vedlegg 1, kan være forsvarlig å tillate slik flytting. Vurdering av smitterisiko i slike tilfeller vil være krevende, og må alltid gjennomføres ut fra forutsetningene som er tilstede i den enkelte sak. Det er derfor vanskelig å gi allmenngyldige eksempler som kan danne presedens for tilsvarende saker. I vedlegg 1 er det likevel gitt et eksempel på en vurdering der det ble gitt tillatelse til flytting av fisk med påvist PD SAV-3 fra et område nord for Hustadvika til et område lenger sør. Eksemplet viser hvor kompleks en slik sak vil være, og viktigheten av at næringsaktørene er koordinerte og enige om løsningene som velges, da løsningen vil kunne påvirke driften til samtlige aktører.

Til grunn for et hvert enkeltvedtak fra Mattilsynet skal det ligge en individuell risikovurdering. Over er hovedreglene for risikovurderingene gitt. I vedlegg 1 gis kriterier for individuell vurdering av smitterisiko ved iverksettelse av enkelte inngripende virkemidler og andre vedtak der bestemmelsene i PD-forskriften gir rom for utøvelse av faglig skjønn.

3. Hjemmelsgrunnlag – gjeldende regelverk

PD er ikke listeført som smittsom sykdom i EU-regelverket og bekjempes etter nasjonalt regelverk i Norge. Likevel setter EU-regelverket noen minimumskrav. Det er viktig å være oppmerksom på sammenhengen mellom PD-forskriften og annet relevant regelverk som skal legges til grunn for sykdomsforvaltningen, både for saksbehandlere i Mattilsynet og for næringen. Under følger en gjennomgang av dette regelverket.

3.1 Nasjonalt regelverk relevant for forvaltning av PD

PD er en sykdom på liste 3 i vedlegg 1 til forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr (omsetnings- og sykdomsforskriften). Omsetnings- og sykdomsforskriftens vedlegg 1 inneholder listen over sykdommene på akvatiske dyr som myndighetene iverksetter tiltak for å bekjempe. Liste 3 er nasjonalt listede sykdommer.

Forskriften inneholder også generelle krav som alltid gjelder ved grunn til mistanke om listeført sykdom, blant annet varslingsplikt og restriksjoner knyttet til flytting, avl etc.

Forskrift 29. august 2017 nr. 1318 om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr (PD-forskriften) slår fast hvilke plikter som gjelder for akvakulturanlegg, tjenesteytere til akvakulturanlegg og laboratorier, for å kontrollere sykdommen og hindre videre utbredelse. Forskriften gir også hjemmel for Mattilsynet for nødvendige tiltak for å oppnå formålet.

Forskrift 17. juni 2008 nr. 820 om transport av akvakulturdyr (transportforskriften) har bestemmelser som retter seg mot personer og selskaper som er ansvarlig for, eller er involvert i transport av levende akvakulturdyr. Transportforskriften setter krav til slike aktører for å unngå spredning av PD.

Forskrift 17. juni 2008 nr. 822 om drift av akvakulturanlegg (akvakulturdriftsforskriften) setter krav til helsemessig- og fiskevelferdsmessig forsvarlig drift av akvakulturanlegg. Forskriften setter krav til risikobasert helsekontroll, og godkjenning av driftsplaner for produksjon av matfisk og stamfisk. I driftsplanen skal bl.a. opplysninger om lokalitetsvalg, utsetting av fisk, eventuell flytting av fisk og tidspunkt for brakklegging fremgå.

Merk at det også kan være fastsatt midlertidige forskrifter som oppretter et kontrollområde lokalt. Kravene i kontrollområdeforskrifter gjelder i tillegg til kravene i nasjonal PD-forskrift og transportforskriften. Kravene retter seg mot personer og selskaper som utfører aktiviteter som kan bidra til å spre smitte i et nærmere definert område. Formålet med kontrollområdeforskrifter vil være å iverksette målrettede tiltak i et mindre område for å få bedre kontroll med bekjempelse av PD.

3.2 Nasjonalt regelverk relevant for flytting av fisk i tråd med godkjent driftsplan

En forutsetning for at flytting av sjøsatt fisk i tråd med godkjent driftsplan skal kunne gjennomføres lovlig, er at følgende krav i regelverket etterleves av oppdretter i forkant av og ved selve flyttingen:

Matlovens § 19 første ledd slår fast at enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av smittsom dyresykdom.

For å utøve nødvendig aktsomhet mht. spredning av PD legger Mattilsynet følgende til grunn:

Matlovens § 19 andre ledd setter forbud mot å flytte levende fisk når det er grunn til mistanke om smittsom dyresykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser. PD er en slik sykdom. Samme bestemmelse forbyr at fisk flyttes inn i akvakulturanlegg som har mistanke om alvorlig smittsom sykdom. Flytting av rensefisk inn i et anlegg med mistanke om eller påvist PD er unntatt fra forbudet, se PD-forskriften § 8 andre ledd. Etter akvakulturdriftsforskriften § 28 skal fisk ikke settes ut i et anlegg med pågående klinisk sykdomsutbrudd dersom det er grunn til tro at fisken som settes ut vil bli syk og påføres vesentlige unødige påkjenninger.

Omsetnings- og sykdomsforskriftens § 11 krever at fisk som flyttes skal være klinisk frisk og ikke komme fra et anlegg som har uavklart forøket dødelighet. Kravet om at fisk som skal flyttes må være klinisk frisk gjelder for alle smittsomme sykdommer. Altså gjelder kravet både PD, andre listeførte sykdommer og for smittsomme sykdommer som ikke er listeførte. Kravet

om at fisken må være klinisk frisk gjelder for populasjonen i den produksjonsenheten det skal flyttes fisk fra.

Begrepet uavklart forøket dødelighet er definert i omsetnings- og sykdomsforskriftens § 5. I begrepet «uavklart» ligger det at dersom anlegget har forøket dødelighet, har oppdretter en plikt til å avklare hva dødeligheten er forårsaket av før fisken eventuelt kan flyttes. Om flyttingen er tillatt etter at årsaken til dødelighet er avklart, vil avhenge av hva som er årsaken. Flyttingen kan ikke gjennomføres hvis det er grunn til å tro at dødeligheten skyldes en smittsom sykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser. Mattilsynet ser alvorlig på brudd på plikten til å avklare hva dødeligheten skyldes. Anmeldelse av brudd på plikten skal vurderes anmeldt.

Reglene i omsetnings- og sykdomsforskriften § 11 er EØS-forpliktelser som Mattilsynet ikke har anledning til å dispensere fra.

Akvakulturdriftsforskriften stiller krav om at det skal gjennomføres risikobasert helsekontroll utført av veterinær eller fiskehelsebiolog. Mattilsynet legger til grunn at virksomhetene tilpasser sin risikobaserte helsekontroll til den økte risikoen som flytting av fisk innebærer. Dette gjelder både med hensyn til antall helsekontroller og gjennomføring av helsekontroll i forkant av selve flyttingen.

Kravene til prøvetakning av fisk fra anlegget fisken skal flyttes fra må være gjennomført i samsvar med PD-forskriftens § 4 for at fisk skal kunne flyttes i tråd med godkjent driftsplan.

Se for øvrig informasjonsbrev om rammene for flytting og veiledning om dette på Mattilsynets hjemmesider [[Veiledning: Flytting av laksefisk mellom oppdrettsanlegg](#)].

3.3 Relasjon til EU-regelverket

Fiskehelsedirektivet (Rådsdirektiv 2006/88/EF) fastsetter minimumskrav til tiltak som myndighetene skal iverksette ved mistanke om eller påvisning av visse sykdommer, jf. artikkel 1 nr. 1 (c). Minimumskravene gjelder for sykdommene som er listeført i direktivets vedlegg IV del II. Listen over sykdommer er tatt inn i omsetnings- og sykdomsforskriftens vedlegg 1 (liste 1 og liste 2). Direktivet åpner for at det enkelte land kan iverksette strengere tiltak for kontroll og bekjempelse av sykdommene på listene. Det forutsettes at tiltakene ikke påvirker handelen med andre land, jf. artikkel 1 nr. 2.

PD er ikke en listeført sykdom i fiskehelsedirektivet. Direktivet åpner likevel for at enkeltland kan iverksette tiltak også mot sykdommer som ikke er listeførte, dersom sykdommen utgjør en signifikant risiko for helsen til oppdrettsfisk eller villfisk i landet. I utgangspunktet forutsettes det at tiltakene ikke påvirker handelen med andre land, se artikkel 1 nr. 2 og artikkel 43 nr. 1. Det enkelte land kan i slike tilfeller gjennomføre tiltakene uten godkjenning fra Kommisjonen. Dersom tiltakene påvirker handelen mellom land, må de notifiseres og godkjennes av Kommisjonen (ESA for Norges del), se artikkel 43 nr. 2. Slike tiltak kalles nå for godkjente nasjonale tiltak, og ble tidligere kalt for tilleggsgarantier. Finland har godkjente nasjonale tiltak mot PD.

Ved listeføring av PD og fastsettelse av tiltakene i PD-forskriften, har norske myndigheter brukt den muligheten artikkel 43 nr. 1 gir til å gjennomføre tiltak mot PD i Norge. Norge har ikke godkjente nasjonale tiltak mot PD etter artikkel 43 nr. 2.

Del II - Mattilsynets forvaltning av pankreassykdom

Del II gir anvisning og støtte til tilsynet i forvaltning av PD, men er også viktig som informasjon til næringsaktørene om hvordan de kan forvente seg at regelverket vil håndheves.

Planen gir på enkelte punkter klare føringer for Mattilsynets forvaltning. Imidlertid skal det alltid ligge en individuell vurdering av smitterisiko til grunn for Mattilsynets bruk av virkemidler og tilsynsinnsats i det enkelte område og i det enkelte tilfelle som er til vurdering. Individuell vurdering kan for eksempel innebære at virkemiddelet vedtak om rask utslakting av et PD-infisert anlegg også kan være aktuelt innenfor PD-sonen, eller at rask utslakting av et anlegg i en av de nasjonale overvåkingssonene ikke vedtas. Det vil alltid være konsekvensen av en eventuell smittespredning som er avgjørende for beslutningen som tas.

Del II har i hovedsak kommentarer til de bestemmelsene som kan knyttes til tiltak som skal settes inn ved mistanke om eller påvisning av PD. De paragrafene som kommenteres, er i hovedsak paragrafer hvor det er gitt et visst rom for faglig skjønn, og hvor det er nødvendig å gi føringer for hvordan dette skjønnet skal utøves. Kommentarer knyttes til konkrete bestemmelser i regelverket som regulerer tiltaket.

1. Mål med Mattilsynets forvaltning

Målet med kravene i PD-forskriften og transportforskriftens krav rettet mot PD er å redusere konsekvensene av sykdommen i PD-sonen, hindre etablering i de nasjonale overvåkingssonene og begrense utbredelsen av virustypene som forårsaker PD.

Dette innebærer å:

- Gi de nasjonale overvåkingssonene i PD-forskriften et smittehygienisk vern mot introduksjon av PD-virus,
- Forebygge introduksjon av PD-smitte til akvakulturanlegg,
- Holde settefiskpopulasjonene fri for PD-smitte,
- Hindre overføring av PD-smitte ved transport av fisk, ved bruk av servicefartøyer, og gjennom annen akvakulturrelatert aktivitet,
- Begrense sannsynligheten for at PD-viruset blir spredd ved slakting og destruksjon av fisk,
- Bekjempe utbrudd av PD hos fisk på en hensiktsmessig og sikker måte,
- Bekjempe PD i «brohodelokaliteter» (anlegg som ligger inntil etablerte branngater og som kan fungere som «brohoder» for spredning av smitte),
- Kunne gi restriksjoner på og ha kontroll med flytting av fisk og annen risikoaktivitet over etablerte branngater.

2. PD-forskriften kapittel I om formål, virkeområde og definisjoner

2.1 Definisjonen av mistanke om PD, jf. § 3 c

Paragraf 3 c definerer «mistanke om PD», slik det er å forstå etter forskriften. Det er nok at prøvene fra én fisk i et uttak er positiv, så lenge kriteriene for en mistanke eller påvisning er oppfylt. Merk at § 3 c) gir forutsigbarhet til næringsaktører og fiskehelsetjenester om hva som utgjør mistanke om PD basert på prøveresultater eller klinikk på fisk i et konkret anlegg. Sett

sammen med § 8 første ledd betyr en slik mistanke om PD et forbud mot å flytte fisk uten tillatelse fra Mattilsynet.

Mistanke om PD kan i enkelte tilfeller også oppstå av andre årsaker enn det forskriften definerer, f.eks. gjennom kontaktsmitte. Dette følger av matloven. Dersom det oppstår tilfeller der det er grunn til mistanke om PD av andre årsaker enn det som følger av § 3 c), vil dette også kunne medføre forbud mot flytting. Se nærmere om hvilken betydning dette har for hjemling av vedtak om båndlegging av akvakulturanlegg i Del II punkt 3.1.

3. PD-forskriften kapittel II om generelle bestemmelser

PD-forskriftens kapittel II inneholder de bestemmelser som gjelder over hele landet, uavhengig av om anlegget ligger i PD-sonen eller i en av de nasjonale overvåkingssonene. §§ 4, 5 og 6 er tekniske bestemmelser knyttet til prøvetaking, § 7 gjelder vaksinerings, mens § 8 beskriver tiltak ved mistanke om eller påvisning av PD. Det er viktig å merke seg at tiltakene i kapittel II gjelder for alle, selv om risikovurderingene knyttet til smittespredning vil kunne variere ut i fra den lokale situasjonen.

Retningslinjer/kommentarer til bestemmelsene i PD-forskriften knyttet til prøvetaking er tatt inn i planens Del III. Oppdretter, i samarbeid med fiskehelsetjenesten, må sørge for etterlevelse av kravene. Mattilsynet vil i sine tilsyn kontrollere at bestemmelsene følges opp.

Paragraf 7 har ikke trådt i kraft. Bestemmelsen som pålegger vaksinasjon mot PD i bestemte områder blir først gjort gjeldende når Nærings- og fiskeridepartementet bestemmer det. Se Del III punkt 3 for mer informasjon og anbefalinger til næringsaktører om vaksinasjon.

3.1 Forbud mot flytting av fisk med mistanke om eller påvist PD, jf. § 8 første og annet ledd

Et viktig prinsipp i all bekjempelse av smittsom sykdom hos fisk er å «fryse» situasjonen når det oppstår mistanke. «Frys» vil si at situasjonen forblir uendret ved at fisk ikke flyttes inn i eller ut av anlegget, og skal sikre at smitte ikke spres ved flytting av fisk. Dette kalles også båndlegging. Prinsippet om å «fryse» situasjonen gjelder også ved PD. I utgangspunktet vil båndlegging gjennomføres med bakgrunn i mistanke om PD, se under. Hvis anlegget ikke allerede er båndlagt på mistanke, skal Mattilsynet båndlegge anlegget når det får påvist PD i tråd med PD-forskriftens § 3 e) om definisjon av påvist PD. Hjemmel er PD-forskriftens § 8, jf. § 3 e).

PD-forskriftens § 8 første ledd forbyr at fisk flyttes inn eller ut av et akvakulturanlegg med mistanke om eller påvist PD uten tillatelse fra Mattilsynet. Selv om forbudet gjelder i kraft av kravet i forskriften og matloven fra det tidspunkt kriteriene for mistanke eller påvisning er tilstede for fisken i et anlegg, skal Mattilsynet fatte vedtak om båndlegging. Forskriftens § 8 nytt annet ledd gir Mattilsynet mulighet til å båndlegge anlegg der mistanke om PD kun kan begrunnes ut i fra smittekontakt.

Se vedlegg 3 som har mal for båndleggingsvedtak.

3.1.1 Båndlegging med bakgrunn i mistanke om PD i tråd med forskriftens definisjon, jf. § 8 første ledd, jf. § 3c)

Når mistanke om PD i tråd med forskriftens definisjon oppstår (basert på prøveresultater eller klinikk), skal Mattilsynet fatte vedtak overfor den aktuelle oppdrettsaktøren om båndlegging av lokaliteten. Merk at båndlegging skal skje også for anlegg i PD-sonen. Hjemmel er PD-forskriftens § 8 første ledd jf. § 3 c) eller e). Dersom mistanken i anlegget ikke bekreftes gjennom analyser av prøver etter § 6 første ledd, kan mistanken avkreftes gjennom prøvetaking som beskrevet videre i PD-forskriftens § 6. Båndlegging på mistanke etter positiv PCR kan også oppheves på annet grunnlag, for eksempel dersom det avdekkes feil ved prøvetakingen eller laboratorieanalysene som innebærer at grunnlaget for mistanke etter § 8 i PD-forskriften faller bort. Båndlegging vil avløses av tiltakene i en kontrollområdeforskrift, dersom det opprettes en slik forskrift for å bekjempe utbruddet i det berørte området.

3.1.2 Båndlegging for å sikre krav til aktsom håndtering i tråd med matloven § 19 ved annen grunn til mistanke om PD, jf. § 8 annet ledd

Matlovens § 19 slår fast plikten til å opptre aktsomt slik at det ikke oppstår fare for spredning av smittsom sykdom. Levende dyr skal ikke omsettes, tas inn i dyrehold, flyttes eller settes ut når det er grunn til mistanke om smittsom sykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser.

PD er en svært smittsom sykdom, og ut fra sykdommens natur (se Del I punkt 1) vil også smittekontakt gi «grunn til mistanke» om PD, slik dette defineres i matloven. Matlovens bestemmelse presiseres gjennom § 8 nytt ledd, som sier at Mattilsynet kan forby flytting av fisk inn til eller ut av et anlegg som har hatt smittekontakt med et akvakulturanlegg som har mistanke om eller påvist PD, jf. definisjonen i § 3 c) eller e). Med smittekontakt menes kontakt med et akvakulturanlegg som har mistanke om eller påvist PD, og hvor kontakten kan ha ført til at smitte er overført til et anlegg som i utgangspunktet er fri for PD. Typisk kan slik kontakt være flytting av fisk, via båter, bruk av felles utstyr, korte avstander i sjø etc.

I de tilfeller sykdommen introduseres i områder som er fri for sykdommen eller fri for den enkelte subtypen av SAV, er rask «frysing» av et tilstrekkelig antall anlegg viktig for effektivt å kunne hindre videre spredning av smitte. I områder som er fri for sykdommen eller den enkelte subtypen av SAV, skal derfor Mattilsynet båndlegge alle anlegg med kjent smittekontakt med anlegg som har fått påvist eller har mistanke om PD. Dette vil være hovedregelen i de nasjonale overvåkingssonene.

Vedtak om båndlegging for å sikre aktsom håndtering med bakgrunn i kontakt, hjemles i § 8 annet ledd, jf. matloven § 19. I vedtakets begrunnelse skal det beskrives hva som utgjør grunn til mistanke. I områder som er fri for PD eller fri for den enkelte subtypen av SAV, vil derfor anlegg kunne båndlegges enten som følge av mistanke om eller påvisning av PD i tråd med definisjonen av mistanke og påvisning i PD-forskriftens definisjon av mistanke/påvisning (§ 8 første ledd, jf. § 3), eller som følge av mistanke grunnet smittekontakt (jf. § 8 annet ledd, jf. matloven § 19).

Båndlegging av anlegg etter § 8 annet ledd omfatter anlegg som ikke har påvist eller har mistanke om PD etter bestemmelsene i PD-forskriften, men som bør båndlegges som følge av at det foreligger risiko for smittespredning av andre årsaker. Dette kan være kort avstand til

kjent smittekilde eller annen kjent kontakt med smittet anlegg (flytting av fisk, brønnbåtkontakt etc.). Dersom det i etterkant vedtas en kontrollområdeforskrift i det berørte området, vil de anleggene som ligger innenfor bekjempelsessonen i kontrollområdet automatisk få restriksjoner som erstatter de tiltakene som ligger i båndleggingsbrev, og båndleggingsvedtakene kan derfor oppheves for disse.

Vedlegg 1 gir nærmere anvisning på vurdering av avstand med hensyn til sannsynlighet for at anlegg har eller får smitte. Anlegg som etter en vurdering kommer ut med moderat til høy sannsynlighet for at de har eller får smitte, skal båndlegges. Når Veterinærinstituttets modeller for beregning av smittespredning blir tilgjengelige, kan disse benyttes i vurderingen.

Vedtak om båndlegging av anlegg som ikke har påvist PD og som blir liggende innenfor bekjempelsessonen i et kontrollområde for PD, kan oppheves når forskrift om kontrollområde er fastsatt. For anlegg som ligger utenfor kontrollområdet, vil fortsatt båndlegging avhenge av om kontakt opprettholdes med anlegg som har mistanke om eller påvist PD. Båndlegging av anlegg utenfor et fastsatt kontrollområde må vurderes individuelt og ut fra hva slags smittekontakt anlegget har hatt med en kjent og verifisert smittekilde. I tilfelle dette er snakk om en enkelt eller flere smittekontakter i en rekke som anses som avsluttet, kan mistanke avkrefte ved å iverksette det prøvetakingsregimet som er gitt i PD-forskriften § 6. Er et anlegg båndlagt som følge av mulig passiv smittekontakt (avstand i sjø) eller mulig kontakt via flytting av fisk, utstyr etc., kan også båndleggingen oppheves på annet grunnlag, eksempelvis etter at en mer grundig epidemiologisk kartlegging er gjennomført.

3.1.3 Forhåndsvarsel av vedtak om båndlegging

Forhåndsvarsel av vedtak om båndlegging avhenger av smittefaren og konsekvensene ved smittespredning. I en situasjon med mistanke om PD, kan akutt fare for smittespredning tilsa at ordinært forhåndsvarsel (via MATS) ikke kan gis.

Virksomheten skal imidlertid alltid kontaktes før detaljene i vedtaket fastsettes. Av kontrollhensyn bør informasjonen gis skriftlig.

Dermed har Mattilsynet to ulike fremgangsmåter som er aktuelle:

- Dersom det er akutt fare for smittespredning, sendes det en e-post til virksomheten snarest. E-posten informerer om at det er mistanke om PD på den aktuelle lokaliteten og grunnlaget for denne mistanken. Det informeres også om at dette innebærer forbud mot at det flyttes fisk inn og ut av lokaliteten. Deretter utarbeides vedtak om båndlegging.
- Dersom det ikke er akutt fare for smittespredning, forhåndsvarsles vedtak om båndlegging (via MATS). Frist for uttale settes til fire dager.

Mal for vedtak om båndlegging av anlegg i samsvar med dette er vist i vedlegg 3.

I områder der det skal skje en rask utslakting/destruksjon av fisken i et anlegg som får påvist PD, kan varsel om pålegg om utslakting/destruksjon tas med i brevet som båndlegger anlegget.

Dersom det er behov for andre tiltak, som for eksempel krav til innsending av plan for drift som forebygger smittespredning og/eller plan for slakting, gis slike pålegg i eget vedtak som forhåndsvarsles på vanlig måte.

3.2 Bruk av slaktemerd, jf. § 8 femte ledd

Slakteklar fisk merdsettes ofte i sjøen utenfor fiskeslakterier. Merdsetting kan bidra til å forenkle logistikken og bedre utnyttelsen av eksisterende brønnbåtkapasitet ved slakting av oppdrettsfisk. Med bruk av åpen slaktemerd følger imidlertid en risiko for spredning av smittsomme sykdommer.

Bestemmelsen i § 8 femte ledd setter forbud mot å sette fisk i åpen slaktemerd når fisken kommer fra akvakulturanlegg med mistanke om eller påvist PD. Dette er et viktig tiltak for å hindre spredning av smitte. Forbudet innebærer at fisken enten må slaktes direkte fra båt, eller at den settes i lukkede slaktemerder. Bestemmelsen gir Mattilsynet en mulighet til å gjøre unntak fra forbudet i tilfeller der smitterisikoen er lav eller det er nødvendig for å kontrollere sykdomsutbruddet.

Med utgangspunkt i risikobildet slik det er beskrevet i Del I, skal følgende hovedregler legges til grunn ved søknad om tillatelse til utsetting av fisk med mistanke om eller påvist PD i slaktemerd:

- Fisk fra akvakulturanlegg med mistanke om eller påvist PD i de nasjonale overvåkingssonene til PD-forskriften skal som hovedregel ikke settes i åpen slaktemerd med mindre det vurderes som nødvendig som et ledd i å oppfylle kravet om rask tømning av et infisert anlegg. I disse områdene vil smitterisikoen så og si aldri kunne betraktes som lav.
- Ved slakting av fisk fra anlegg med mistanke om eller påvist PD innenfor PD-sonen kan det gis tillatelse til å sette fisk i åpen slaktemerd dersom smitterisikoen vurderes som lav.

Vurderingen av smitterisiko gjøres i samsvar med kriteriene som er gitt i vedlegg 1, med særlig vekt på:

- Smittestatus med hensyn til PD i akvakulturanlegg som ligger innenfor en avstand på 10 km fra det aktuelle slakteriet. Risiko vurderes forskjellig avhengig av størrelsen på fisken som står i området. Det skal også legges vekt på om området er under brakklegging og når det skal settes ut ny fisk.
- Smittestatus på fisken som skal slaktes, basert på resultater av rutinemessig prøvetaking i samsvar med PD-forskriftens § 4 og en klinisk vurdering av fiskens helsemessige status foretatt av anleggets fiskehelsetjeneste.

Unntak: For å unngå at de aktuelle subtyper av SAV får etablere seg i områder som er fri for virusvarianten, skal åpen slaktemerd som hovedregel ikke tillates ved slakting av fisk med mistanke om eller påvist SAV3 nord for Hustadvika, med mindre smitterisikoen er lav. Det samme gjelder ved slakting av fisk med mistanke om eller påvist SAV2 sør for Stadt.

Det er nylig fastsatt en endring av PD-forskriftens § 8 femte ledd som åpner for at Mattilsynet, i særlige tilfeller, også kan gjøre unntak fra forbudet mot bruk av åpen slaktemerd på grunn av for dårlig kapasitet på lukket transport og slakting fram til 1. januar 2021. Terskelen for et slikt unntak vil imidlertid være høy. Den enkelte oppdretter må kunne dokumentere overfor Mattilsynet at det ikke finnes tilgjengelig kapasitet. Vi presiserer at det her ikke er nok å dokumentere at det brønnbåtselskapet oppdretter har avtale med ikke har nok tilgjengelig

kapasitet. Oppdretter må undersøke med alle brønnbåktører som er innen rimelig avstand fra den aktuelle lokaliteten som skal slaktes.

Forvaltningen av bestemmelsen må også ses i sammenheng med kravet i akvakulturdriftsforskriften § 7 andre ledd om beredskapsplan. Bestemmelsen tilsier at to kriterier må være oppfylt for at unntak skal kunne gis. Den ene er at det må være et særskilt tilfelle, og det andre er at det må dokumenteres at det ikke er tilgjengelig kapasitet på lukket transport og slakting. For å vurdere om det foreligger et «særlig tilfelle» må det dreie seg om et kvalifisert objektivt grunnlag. Dette innebærer at forhold virksomheten selv rår over, normalt sett ikke danner grunnlag for unntak. Unntak skal heller ikke bidra til å gi uberettigede konkurransefortrinn for virksomheten. Det vil bli lagt vekt på om oppdretteren er uforskyldt i, eller det har skjedd noe uforutsett som gjør at lukket transport og slakting ikke er tilgjengelig.

Oppdretterne må forvente at fisken kan få sykdom som gjør at det stilles krav om lukket transportert og slakting. Det at fisken får påvist slik sykdom kan derfor ikke anses som en uforutsett hendelse. Det forutsettes at oppdretteren i forkant har forsøkt å innrette seg. Dette innebærer for eksempel at de må inngå nødvendige avtaler som sikrer at de har, eller får på plass, tilstrekkelig kapasitet for gjennomføring av lukket transport og slakting som del av sin beredskapsplan.

For at det skal kunne gjøres unntak på grunn av manglende kapasitet for lukket transport og slakting, må oppdretteren kunne dokumentere

- At virksomheten i utgangspunktet har en beredskapsplan som tar høyde for at lukket transport og slakting kan gjennomføres, enten ved at de har denne muligheten selv, eller gjennom avtale med eksternt brønnbåtselskap
- Hva som har skjedd som gjør at kapasiteten ikke er tilstrekkelig
- At de har kontaktet alle brønnbåktører som er innen rimelig avstand fra den aktuelle lokaliteten som skal slaktes, og spurt om de kan gjennomføre lukket transport og slakting. Hva som er rimelig avstand må vurderes i hvert enkelt tilfelle, avhengig av sykdomssituasjonen i området og nærliggende områder. Det kan være brønnbåktører som operer innenfor det samme produksjonsområde, eventuelt nærliggende produksjonsområde.

Unntak fra forbudet med denne begrunnelsen kan gis frem til 1. januar 2021. Krav som allerede er fastsatt i transportforskriften om behandling av transportvannet ved transport av slaktefisk, trer i kraft fra det samme tidspunktet. Bestemmelsen innebærer at det forventes at alle aktører i næringen er i stand til å kunne gjennomføre lukket transport og slakting fra og med 1. januar 2021.

3.3 Etablering av kontrollområde, jf. § 8 siste ledd

PD-forskriftens § 8 siste ledd åpner for at Mattilsynet kan opprette kontrollområder for bekjempelse av PD i samsvar med § 40 i omsetnings- og sykdomsforskriften for akvatiske dyr.

Ved påvisning og mistanke om PD kan Mattilsynet fatte vedtak som pålegger virksomhetene å gjennomføre nødvendige tiltak innenfor rammene som matloven og PD-forskriften gir. Vedtak kan enten fattes i form av ett eller flere enkeltvedtak, eller som forskrift om kontrollområde.

Enkeltvedtak er ifølge forvaltningsloven individuelle vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer (enkelpersoner eller andre private rettssubjekter). En forskrift er et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer. Behov for at en rett eller plikt trer i kraft raskt overfor bestemte personer, taler for at Mattilsynet velger enkeltvedtak for å slå fast hvilke krav som gjelder i en konkret situasjon. Dersom kravene skal gjøres gjeldende for mange personer eller aktører som er ukjent på vedtakstidspunktet, som for eksempel hvilke båter som kommer inn i et område, taler det for at det fastsettes en forskrift om kontrollområde.

Begrunnelsen for at Mattilsynet velger å opprette en kontrollområdeforskrift kan være ulik i ulike deler av landet. PD-forskriften har fastsatt ulike målsetninger for bekjempelsen i de ulike delene av landet. Målsetningen har betydning for om det opprettes kontrollområde og hvilke krav som vil gjelde.

Forskrift om kontrollområde er først og fremst aktuelt ved påvisning av PD i de to nasjonale overvåkingssonene hvor målsetningen er å hindre at sykdommen etablerer seg. Kontrollområdeforskrift kan også være aktuelt innenfor PD-sonen ved påvisning av en subtype som området er fri for, og hvor målet er å hindre at den aktuelle subtypen etablerer seg. Kontrollområde kan i tillegg være aktuelt innenfor PD-sonen i tilfeller der tiltaket kan bidra til å bedre PD-situasjonen i området.

Et kontrollområde består av en eller flere bekjempelsessoner rundt anlegg med påvist PD, og en lokal overvåkingssone utenfor bekjempelsessonen. Bekjempelsessonen i et kontrollområde kan oppheves av Mattilsynet etter at all laksefisk fra akvakulturanleggene i bekjempelsessonen er slaktet ut, anlegg og utstyr er forskriftsmessig rengjort og desinfisert, enkeltanlegg og hele sonen har vært brakklagt i tråd med krav i forskriften. Fra samme dato som bekjempelsessonen oppheves, blir området en del av forskriftens lokale overvåkingssone.

I en situasjon med smitte og fare for spredning, vil det være avgjørende å få på plass en kontrollområdeforskrift raskt. For å hindre smittespredning, kan en kontrollområdeforskrift for PD derfor fastsettes uten høring, jf. unntaket i [utredningsinstruksen](#) s 3-3. Beslutning om unntak fra krav til høring skal i tråd med utredningsinstruksen fattes av øverste leder i forvaltningsorganet. For å sikre forutberegnelighet for aktørene er det viktig at de enkelte kontrollområdeforskriftene ikke avviker i særlig grad fra en hørt mal for kontrollområdeforskrifter for PD. Tilpasningene til malen i den aktuelle lokale forskriften vil i all hovedsak gå ut på aktuell utstrekning av sonene. Eventuelt behov for andre avvik fra malen, som anses nødvendig i et konkret tilfelle, må tydeliggjøres særskilt i Mattilsynets kunngjøring av fastsettelse av forskriften. Mattilsynet vil kunne gjøre justeringer av sonenes utstrekning ved forskriftsendring av den fastsatte forskriften dersom utstrekningen er for omfattende i den opprinnelige lokale forskriften. Hensynet til kontradiksjon tilsier at en mal for kontrollområdeforskrift for PD høres i henhold til kravene i utredningsinstruksen, se vedlegg 2.

Hvilken varighet kontrollområdet skal ha, besluttet når bekjempelsessonen oppheves. Kravet i nasjonal PD-forskrift om månedlig prøvetaking er som regel tilstrekkelig overvåking for PD også innenfor kontrollområdet. For å redusere faren for videre smittespredning er det aktuelt med restriksjoner på flytting av fisk ut av kontrollområdets overvåkingssone. I forskriftsmalen er det tatt inn et krav om at det må søkes om, og Mattilsynet må ha gitt, tillatelse til transport av fisk ut av den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet, se forskriftsmalens § 11. Det er også hjemmel til å pålegge andre smitteforebyggende tiltak i kontrollområdets lokale overvåkingssone. Når bekjempelsessonen oppheves, må Mattilsynet vurdere om det er

nødvendig å videreføre tiltakene i den lokale overvåkingssonen. Mattilsynet må vurdere om det er tilstrekkelig sikkerhet for at området er fri for smitte før alle smitteforebyggende tiltak oppheves.

3.3.1 Hvordan skal kontrollområdeforskrift utformes (prosess og mal)

Regionen utformer utkast til forskrift basert på mal, se vedlegg 2. Det er hovedkontoret i Mattilsynet som har fullmakt til å fastsette kontrollområdeforskrifter.

Regionen bestiller kart fra Veterinærinstituttet som viser områdets planlagte utstrekning.

Regionens begrunnelse for sonenes utstrekning og ev. andre tilpasninger til malen for forskrift sendes sammen med forskriftsutkast til hovedkontoret. Regioner legger ved utkast til nettmelding og kart. Hovedkontoret fastsetter forskriften.

Etter e-post fra hovedkontoret om fastsatt forskrift, sender regionen e-post til berørte aktører med informasjon om at forskriften er fastsatt. Hovedkontoret legger ut melding om fastsatt forskrift på Mattilsynets nettsider og sender melding om kunngjøring til Lovdata. Hovedkontoret informerer Veterinærinstituttet om endelig forskrift for innleggelse av soner i det dynamiske kartet.

Opphevelse eller endring av bekjempelsessonen i kontrollområdet må gjøres ved endringsforskrift. Regioner sender notat som redegjør for hvorfor sonen bør endres eller at kriteriene i forskriftens § 14 for opphevelse av sonen er oppfylt, og ber hovedkontoret oppheve sonen. Oppdatert kart som viser kontrollområdet med lokal overvåkingssone skal følge oversendelsen.

3.3.2 Kontrollområde i de nasjonale overvåkingssonene for PD

Opprettelse av forskrift om kontrollområde skal være hovedregelen ved påvisning av PD i en av de nasjonale overvåkingssonene eller ved påvisning av SAV2 sør for Stadt og SAV3 nord for Hustadvika. Erfaringene fra siste års forvaltning av PD-utbrudd, viser at når et eller flere koordinerte brakkleggingsområder med mer enn en aktør blir berørt, er kontrollområdeforskrift et mer ryddig og hensiktsmessig forvaltningsverktøy for Mattilsynet, og gir også en mer forutsigbar situasjon for aktørene.

Unntak fra denne hovedregelen kan likevel være utbrudd i anlegg som ligger så vidt isolert fra annen oppdrettsvirksomhet at handteringen av PD-tilfellet enkelt kan håndteres med enkeltvedtak rettet mot den eller de berørte aktørene.

Spørsmålet om bruk av «stamping out» eller rask tømning av anlegg/område som virkemiddel, skal vurderes uavhengig av om det opprettes kontrollområde eller ikke, og da i første rekke ut fra en avveining av smitterisiko opp mot forholdsmessighet. «Stamping out» skal slik sett kunne benyttes både innenfor et kontrollområde og i enkeltstående tilfeller utenfor et kontrollområde. «Stamping out» skal alltid være hovedregelen ved førstegangs påvisning i de nasjonale overvåkingssonene. Se også Del II punkt 5.3.

I forbindelse med sykdomsbekjempelse kan det i enkelte tilfeller være avgjørende å unngå smitte til såkalte «brohodelokaliteter» for videre smittespredning. «Brohodelokaliteter» er anlegg som, dersom de blir smittet, ligger slik til at de kan ha betydning for smittespredning til nye områder og til andre anlegg, se beskrivelse i Del I punkt 2. «Brohodelokalitetene» kan

fungere som nøkkellokaliteter for spredning av smitte fra et område med PD til et område fri for PD. «Brohodelokaliteter» for videre smittespredning bør derfor inkluderes i et kontrollområde. Inkludering kan skje selv om de ligger lenger fra anlegg med PD enn anlegg som vanligvis blir inkludert i et kontrollområdet.

I de tilfellene regionen vurderer det slik at kontrollområde ikke skal opprettes ved mistanke om eller påvist PD i de nasjonale overvåkingssonene, skal regionen så snart som mulig sende hovedkontoret en begrunnet vurdering av situasjonen.

3.3.3 Kontrollområde i PD-sonen

I PD-sonen skal virkemiddelet kontrollområdeforskrift bare benyttes i følgende situasjoner:

1. Flertallet av oppdretterne i et område ønsker å bli fri for PD, og er enige om en strengere bekjempelse av PD enn det som følger av PD-forskriften. Det kan for eksempel være tiltak som rask tømning av anlegg med påvist PD, behov for større brakkleggingsgrupper, strengere krav til bruk av åpen slaktemerd etc. For at et slikt ønske fra oppdretterne skal kunne føre til opprettelse av kontrollområde fra Mattilsynet, må det være påvist PD i minst ett anlegg i det aktuelle området.
2. PD subtype SAV3 er påvist på et anlegg nord for Hustadvika, og fastsettelse av kontrollområdeforskrift er nødvendig for å hindre at SAV3 etablerer seg i områder innenfor PD-sonen som er fri for denne subtypen.
3. PD subtype SAV2 er påvist i et anlegg sør for Stadt, og fastsettelse av kontrollområdeforskrift er nødvendig for å hindre at SAV 2 etablerer seg i områder innenfor PD-sonen som er fri for denne subtypen.

Dersom flertallet av oppdretterne i et område er enige om at PD skal bekjempes for å redusere konsekvensen av sykdommen og ønsker opprettelse av kontrollområde i tråd med PD-forskriftens § 8 sjette ledd, kan utslakting/destruksjon være ett av tiltakene som settes inn. Kontrollområde i PD-sonen kan da opprettes uavhengig av virustype.

4. PD-forskriftens kapittel III om tiltak i PD-sonen

Kapittel III i PD-forskriften tar for seg tiltak som kun gjelder i PD-sonen fra Jæren til Skjemta. Merk at de generelle tiltakene etter § 8 alltid gjelder ved mistanke om eller påvisning av PD.

4.1 Flytting av sjøsatt fisk i PD-sonen, jf. § 9 første ledd

§ 9 første ledd setter forbud mot å flytte fisk fra akvakulturanlegg med ubehandlet sjøvann til andre akvakulturanlegg med mindre flyttingen er en del av en godkjent driftsplan. Forbudet gjelder uavhengig av smittestatus på fisken. Flytting av fisk fra anlegg i sjø og andre anlegg med ubehandlet sjøvann til andre anlegg, kan altså kun utføres dersom flyttingen gjøres slik det er søkt om og det er gitt godkjenning til flyttingen gjennom driftsplanbehandling, se akvakulturdriftsforskriftens § 40. Med en gang det oppstår mistanke om eller det blir påvist PD i et anlegg vil forbudet om å flytte fisk jf. § 8 gjelde.

Kravet gjelder akvakulturanlegg som ikke følger kravene i akvakulturdriftsforskriften kapittel 5 om krav ved produksjon av settefisk.

Det finnes en rekke eksempler på at smittsomme sykdommer er blitt spredt med flytting av levende fisk, til tross for at fisken tilsynelatende har vært frisk. Flytting av levende fisk er en av de største kjente risikofaktorene for spredning av smittsomme sykdommer, inkludert PD, til nye områder. Fisken kan være bærer av sykdommer som ikke er oppdaget, selv om det er gjennomført hyppige helsekontroller og tatt mange prøver av fisken for å utelukke sykdom. Smittestoffer kan være tilstede i en fiskepopulasjon over lengre tid før smittestoffet er mulig å påvise med eksisterende undersøkelsesmetoder. Dette gjelder smittestoffer for både kjente og for nye smittsomme sykdommer. Nye smittsomme sykdommer oppdages med jevne mellomrom i norsk oppdrett av laksefisk. Flytting av sjøsatt fisk bør derfor unngås uavhengig av om fisken har kjent smittestatus eller ikke.

Mattilsynet har sendt et informasjonsbrev til næringsorganisasjonene om rammene som gjelder for flytting av laksefisk mellom oppdrettsanlegg. Det er også lagt ut veiledning om dette på Mattilsynets nettsider [[Veiledning: Flytting av laksefisk mellom oppdrettsanlegg](#)]. I veiledningen konkretiserer Mattilsynet når oppdrettere kan forvente at en flytting kan gjennomføres (les: ikke nektes gjennom driftsplan) selv om det er brukt ubehandlet sjøvann i produksjonen. Noen grunnleggende forutsetninger er at fisken ikke flyttes

- over naturlige gode smittebarrierer som Stadt, Hustadvika og Bodøhalvøya
- dersom det hindrer at mottakeranlegget kan brakklegges koordinert med anlegg i samme brakkleggingsgruppe
- til et område hvor sykdomsstatusen er bedre enn i avsenderområdet
- dersom fisken er nektet flyttet gjennom annet regelverk (f.eks. omsetnings- og sykdomsforskriften)

Mattilsynet vil for eksempel nekte godkjenning av driftsplaner på grunn av sykdomsstatusen dersom oppdretteren har tenkt å flytte fisken

- ut av PD-sonen til en av overvåkingssonene for PD
- fra anlegg i PD-sonen sør for Hustadvika med endemisk forekomst av PD subtype SAV3, til anlegg nord for Hustadvika
- fra anlegg i PD-sonen nord for Stadt med endemisk forekomst av PD subtype SAV2 til anlegg sør for Stadt

For vurdering av smitterisiko for PD i tilknytning til flytting av fisk, se også vedlegg 1.

4.2 Flytting av rensefisk innad i og ut av PD-sonen, jf. § 9 andre ledd

Ulike arter av rensefisk benyttes regelmessig som ledd i kontrollen med lakselus i anlegg med sjøsatt laksefisk. Rensefisken hentes ved fangst av fisk fra ville populasjoner eller fra akvakulturanlegg på land hvor fisken produseres i sjøvann. De artene som i dag brukes som rensefisk er ikke kjent å være mottakelige arter for PD-virus, men kan likevel opptre som mekanisk vektor for PD-smitte. Rensefisk som har vært eksponert for PD-smitte kan følgelig være bærere av viruset på gjeller og i slimlaget på hud og finner i en periode etter eksponeringen. Flytting av rensefisk som har vært eksponert for ubehandlet sjøvann i PD-sonen eller andre områder hvor PD-virus er vanlig forekommende vil dermed alltid utgjøre en viss smitterisiko. I tillegg utgjør vannet rensefisken eksponeres for under transport en risiko for smittespredning.

Det er derfor viktig å ha en regulering av rensefisk som hindrer spredning av PD-smitte. Veterinærinstituttet har i en undersøkelse våren 2018, konkludert med at det ikke er noe som tilsier at testing av rensefisk for SAV før flytting gir noen nyttig informasjon om risikoen for spredning av SAV ved flytting av fisken. Negativt prøveresultat for PD på rensefisken, som kontroll med at PD ikke spres ved flytting av rensefisk, har altså ingen verdi. I motsetning til for laksefisk, skal det derfor ikke tas prøver av rensefisk før flytting. Risiko for spredning av PD-smitte med rensefisk er avhengig av smittestatus i det anlegget eller området rensefisken står i. Det er derfor forbudt å flytte rensefisk fra akvakulturanlegg med ubehandlet sjøvann ut av PD-sonen. Tilsvarende forbud gjelder for flytting fra et område der en aktuell subtype av SAV forekommer til et område som er fritt for den samme subtypen. Behandling av sjøvann betyr at vannet som benyttes i anlegget må være i samsvar med krav i forskrift om desinfeksjon av inntaks- og avløpsvann for at forbudet om flytting ikke skal gjelde. Innad i PD-sonen, innebærer bestemmelsen at det er lov å flytte rensefisken mellom områder som har lik utbredelse av samme subtype av SAV, uten behandling av sjøvannet.

Det vil være lov å transportere oppdrettet rensefisk ut av PD-sonen dersom anlegget som ligger innenfor PD-sonen har behandlet sjøvannet i samsvar med kravene i vannbehandlingsforskriften. Frem til 1. januar 2021 kan transporten gjennomføres på følgende måte:

- Når båten er innenfor PD-sonen må den enten gjennomføres uten vannutskifting, jf. § 29 c), eller transportvann skiftes ut og vann som tas inn behandles i samsvar med § 22 første og andre ledd.
- Når båten har kommet utenfor PD-sonen kan vannutskifting enten gjennomføres i samsvar med § 29 b), eller ved at vann som tas inn behandles i samsvar med § 22 første og andre ledd.

Etter 1. januar 2021 skal transportvann som tas inn behandles i samsvar med § 22 første og andre ledd både innenfor og utenfor PD-sonen.

4.3 Tiltak ved påvist PD i PD-sonen, jf. § 11

Det er i § 8 satt opp tiltak ved mistanke om eller påvisning av PD som gjelder for hele landet, se Del II punkt 3. I tillegg til tiltakene som følger av § 8, kan Mattilsynet pålegge ytterligere tiltak etter § 11 ved påvisning av PD i PD-sonen.

Ved påvisning av PD i PD-sonen tillates fisken som hovedregel å stå frem til slakt. Hovedregelen fremkommer ikke av PD-forskriftens ordlyd, men følger av gjeldende risikobilde for PD. Sykdommen vurderes som endemisk i PD-sonen.

Vurderingene som skal gjøres fra Mattilsynets side av hvilket tiltak som skal iverksettes ved påvisning av PD i PD-sonen, vil variere avhengig av hvor sykdommen påvises i sonen og av hvilken risiko påvisningen innebærer.

4.3.1 Påvisning av PD med subtype SAV3 nord for Hustadvika, jf. § 11 første ledd

Ved påvisning av PD med subtype SAV3 nord for Hustadvika i PD-sonen skal Mattilsynet gjøre en vurdering av smittesituasjonen. Det er viktig at SAV3 ikke får etablere seg i området nord for Hustadvika.

Ved førstegangs påvisning skal Mattilsynet som hovedregel fatte vedtak om utslakting/destruksjon av fisken i anlegget som får påvist PD SAV3. Krav om utslakting/destruksjon av fisken i et anlegg er et effektivt tiltak for å hindre at PD-virus etablerer seg i nye områder, men det er også et inngripende virkemiddel. Ved gjentatte påvisninger av PD SAV3 i et område kan tiltaket bli uforholdsmessig. Hvis det er sannsynlig at destruksjon/utslakting av fisken i et anlegg ikke vil hindre PD SAV3 i å etablere seg, kan et slikt tiltak bli uforholdsmessig. I et slikt tilfelle skal andre tiltak vurderes. Aktuelle tiltak kan være flytting av fisken, eller opprettelse av kontrollområde. I et kontrollområde kan reguleringen bl.a. gå ut på at fisken kan stå til den slaktes dersom anleggene i området underlegges koordinert brakklegging, i tillegg til eventuelle andre smittebegrensende tiltak.

Flytting av PD-infisert fisk vil representere en fare for spredning av smitte. Det er kun dersom Mattilsynet vurderer smittefaren som lav at § 11 første ledd åpner for at fisken i anlegg som får påvist PD SAV3 flyttes til PD-sonen sør for Hustadvika for videre vekst før slakting. Valg av transportrute skal godkjennes av Mattilsynet. SAV3 skal ikke spres til områder som er fri for subtypen. Derfor skal Mattilsynet være restriktiv med å innvilge tillatelse til flytting. Hva som utgjør lav smitterisiko fremkommer av vedlegg 1. Utgangspunktet er at flytting av fisk fra et anlegg med ubehandlet sjøvann til et annet, med mindre flyttingen er en del av en godkjent driftsplan, er forbudt. Se § 9 første ledd. I tillegg til lav smitterisiko må øvrige regelverkskrav for flytting av fisk være oppfylt, se Del I punkt 3.2.

4.3.2 Tømming av anlegg med påvist PD, jf. § 11 andre ledd

I tråd med § 11 andre ledd kan Mattilsynet fatte vedtak om tømming av anlegg med påvist PD uansett subtype dersom hensynet til smittespredning tilsier det. Dette er altså et unntak fra hovedregelen om at fisken fortsatt kan stå i anlegget etter påvisning.

Tømming av et anlegg vil si at det kreves at all fisk tas ut av anlegget. Det kan skje ved krav om at all fisken går til slakting/destruksjon, eller at Mattilsynet kan gi tillatelse til at anlegget tømmes ved at fisken flyttes fra anlegget til et annet anlegg.

Forholdsmessighetsprinsippet tilsier at tiltakene som Mattilsynet iverksetter må ses i lys av risikobildet. I områder der PD allerede er endemisk, vil en rask fjerning av all fisk i et enkelt anlegg ikke være et effektivt tiltak for å bli fri for sykdommen. I slike tilfeller kan virkemiddelet rask fjerning av fisk ikke velges.

SAV2 er ikke etablert i PD-sonen sør for Stadt, og spredning av SAV2 vil utgjøre en vesentlig tilleggsbelastning for anleggene her. Det er derfor ikke ønskelig at virustypen får feste sør for Stadt. Mattilsynet skal foreta en konsekvensvurdering ved påvisning av SAV2 sør for Stadt. Konsekvensen av en eventuell smittespredning avgjør valg av virkemiddel. Dersom SAV2 blir påvist i anlegg i PD-sonen sør for Stadt, kan Mattilsynet fatte vedtak om fjerning av fisk dersom hensynet til å begrense smittespredning tilsier det. Dersom påvisning av SAV2 kan medføre at virus får etablere seg i området, skal det fattes vedtak om utslakting/destruksjon.

5. PD-forskriftens kapittel IV om tiltak i de nasjonale overvåkingssonene

Kapittel IV i PD-forskriften tar for seg tiltak ved mistanke om eller påvisning av PD som kun gjelder i de nasjonale overvåkingssonene sør/øst for Jæren og nord for Skjemta i Trøndelag. Merk at de generelle tiltakene etter § 8 alltid gjelder ved mistanke om eller påvisning av PD.

5.1 Båndlegging av anlegg med mistanke om eller påvist PD i nasjonal overvåkingssone

Ved mistanke om eller påvisning av PD på fisk i et akvakulturanlegg skal Mattilsynet så raskt som mulig fatte vedtak om båndlegging av lokaliteten (se § 8 under Del II punkt 3.1.) Ved påvisning eller mistanke om PD på en lokalitet innenfor en av de nasjonale overvåkingssonene, skal det i tillegg, for å sikre krav til aktsom håndtering, fattes vedtak om båndlegging av lokaliteter hvor det er grunn til å mistenke forekomst av PD-virus med bakgrunn i «smittekontakt» inkludert kort avstand til anlegg med mistanke om eller påvist PD.

Merk at båndlegging av anlegg på grunn av kontakt eller avstand til utbruddslokalitet, ikke skal avvente svar på prøvetaking etter § 13 første ledd.

5.2 Prøvetaking av anlegg rundt et anlegg med påvist PD, jf. § 13 første ledd

Det er et krav i PD-forskriftens § 13 første ledd at akvakulturanlegg i en av de nasjonale overvåkingssonene som ligger innenfor en radius på 30 km fra et anlegg som får påvist PD, skal undersøkes for PD innen 7 dager. Tilsvarende gjelder for anlegg som har hatt smittekontakt med et anlegg som får påvist PD. Dette gjelder anlegg som ikke har fått påvist PD. De anleggene som allerede har fått påvist PD, regner vi som avklart og med dokumentert smittestatus. I utgangspunktet er det ett testpunkt. Etter en påvisning av PD i et område, skal de berørte anleggene undersøkes innen syv dager. Etter dette gjelder kravet om månedlig prøvetaking med mindre annet er bestemt i forskrift om kontrollområde.

Det er en skjønnsmessig vurdering hva som definerer kontakt som medfører smitterisiko, men i utgangspunktet tolker Mattilsynet dette som en kontakt som medfører risiko for smitteoverføring. Dette kan for eksempel være ved flytting av fisk, felles utstyr som har vært brukt i håndtering av levende fisk, og personell som har utført arbeidsoppgaver ved anleggene.

Kravet om prøvetaking etter § 13 første ledd er en plikt som følger direkte av forskriften. Ytterligere vedtak er derfor ikke nødvendig. I de fleste tilfeller vil aktuelle anlegg være klar over at det har blitt påvist PD på et anlegg i nærheten av seg eller på et anlegg de har hatt smittekontakt med, og at plikten til ytterligere prøvetaking har oppstått. Mattilsynet vil likevel på en hensiktsmessig måte informere berørte aktører om denne plikten når en slik situasjon oppstår.

5.3 Pålegg om rask tømming av anlegg, jf. § 13 andre ledd

PD-forskriften § 13 andre ledd åpner for at Mattilsynet etter en vurdering av smittesituasjonen, kan pålegge at fisk i et akvakulturanlegg innenfor en av de nasjonale overvåkingssonene der PD påvises, skal slaktes ut eller destrueres.

Rask utslakting/destruksjon av all fisk fra en smittet lokalitet har vist seg å være det mest effektive virkemiddelet for å hindre at PD-virus etablerer seg i nye områder. Tiltaket er inngripende for aktørene som blir berørt og skal derfor, i samsvar med prinsippet om forholdsmessighet i forvaltningen, bare benyttes i de tilfeller nødvendig reduksjon av risiko for spredning av PD-virus ikke kan oppnås med mindre inngripende tiltak. I de nasjonale overvåkingssonene tilsier gjeldende risikobilde at de potensielle konsekvensene av en mulig smittespredning vurderes å være store. Rask utslakting/destruksjon vil derfor i de fleste tilfeller være et forholdsmessig og riktig tiltak.

5.3.1 Hovedregel ved påvist PD i de nasjonale overvåkingssonene – rask utslakting/destruksjon

Ved førstegangs påvisning av PD i de nasjonale overvåkingssonene skal Mattilsynet som hovedregel fatte vedtak om tømning ved rask utslakting/destruksjon av fisken i anlegget. Dette fordi det som regel vil være et nødvendig og forholdsmessig tiltak. Vedtak om utslakting/destruksjon varsles i båndleggingsvedtaket. Ved mistanke formuleres varselet slik at det går klart frem at vedtak om utslakting/destruksjon vil bli fattet dersom PD blir påvist i anlegget. Det skal alltid gjøres en konkret individuell vurdering ved den aktuelle påvisningen, for å unngå at det fattes et inngripende vedtak uten at det er nødvendig. Nærmere beskrivelse av risikobildet fremkommer i planens Del I punkt 1. Et vedtak om utslakting skal være tydelig på hvorfor dette tiltaket er nødvendig.

Dersom det påvises PD på flere anlegg i det berørte området, skal det gjennomføres en vurdering av risiko for spredning av smitte opp mot forholdsmessigheten av tiltaket før et eventuelt vedtak om rask tømning av anlegg fattes. Se også punkt 5.3.2 nedenfor under «Unntak fra krav om rask utslakting/destruksjon». Det samme gjelder dersom PD-virus påvises på nytt kort tid etter at bekjempelsestiltakene er gjennomført.

I et vedtak om rask utslakting/destruksjon av anlegg skal det gå frem hvordan ulempene/kostnadene for den enkelte berørte aktør er vektet opp mot hensynet til de generelle næringsmessige og samfunnsmessige konsekvensene av en eventuell videre spredning i området (forholdsmessighetsvurdering).

Vurderinger av risiko for spredning av smitte skal gjennomføres i samsvar med kriteriene som er gitt i vedlegg 1.

Merk at bruk av rask utslakting/destruksjon som virkemiddel skal vurderes uavhengig av om det opprettes et kontrollområde eller ikke, og da i første rekke ut fra en avveining av smitterisiko opp mot forholdsmessighet. Rask utslakting/destruksjon kan slik sett benyttes både innenfor et kontrollområde og i enkeltstående tilfeller.

5.3.2 Unntak fra krav om rask utslakting/destruksjon

PD-forskriftens § 13 andre ledd åpner for at fisk i akvakulturanlegg i de nasjonale overvåkingssonene med påvisning av PD som ett av flere mulige tiltak for å begrense videre spredning, kan flyttes til områder innenfor PD-sonen for videre vekst før slakting dersom smitterisikoen er lav. For vurdering av om risikoen er lav, se det som står om risikovurdering i Del I og eksempel på en risikovurdering i vedlegg 1.

Ved gjentatte påvisninger av PD i et område kan det tyde på at smitten er etablert. Dersom det er sannsynlig at kravet om rask utslakting/destruksjon ikke fører til at området blir fritt for smitte, kan tiltaket bli uforholdsmessig. I et slikt tilfelle skal andre tiltak vurderes. Aktuelle tiltak kan være opprettelse av kontrollområde. I et kontrollområde kan reguleringen gå ut på at fisken kan stå til den slaktes dersom anleggene i området underlegges koordinert brakklegging, og eventuelle andre smittebegrensende tiltak innføres. Se Del II punkt 3.3.

Eksempel på en slik bekjempelsesstrategi er tatt inn i forskrift 15. desember 2017 nr. 2096 om kontrollområde for pankreassykdom (PD), Flatanger, Fosnes, Namsos, Nærøy, Vikna, Leka,

Bindal, Brønnøy og Sømna. Se også mal for kontrollområdeforskrift i vedlegg 2 som åpner for dette alternativet.

6. Koordinerte brakkleggingsgrupper - akvakulturdriftsforskriften § 40

Akvakulturdriftsforskriften § 40 hjemler Mattilsynets mulighet ved godkjenning av driftsplaner til å sikre drift i koordinerte brakkleggingsgrupper som smitteforebyggende tiltak. I brev datert 6. januar 2017 med tittel «Praktiseringen av forebyggende tiltak for å bedre fiskehelsen og fiskevelferden» informerte Mattilsynet alle oppdretterne om at § 40 ville bli praktisert slik at hensiktsmessige brakkleggingsgrupper etableres.

Drift i koordinerte brakkleggingsgrupper er et viktig smitteforebyggende tiltak. Dersom driften av anleggene er slik at grupper av anlegg brakklegges samtidig og regelmessig, uavhengig av om det er påvist alvorlig smittsom sykdom, vil det ha flere fordeler:

- Det reduserer risikoen for at smittepresset bygger seg opp slik at sykdom utvikles.
- Det kan bryte smittesykluser, og redusere risikoen for at smitte overføres fra stor fisk til nyutsatt fisk.
- Det reduserer risikoen for at nye sykdommer utvikles og får fotfeste.
- Det reduserer konsekvensene når smittsomme sykdommer påvises og må bekjempes. Det er flere eksempler hvor bekjempelsen av smittsomme sykdommer har blitt krevende både for oppdretterne og Mattilsynet fordi driften av naboanlegg er i «utakt».
- Mattilsynet ser også en positiv effekt på utviklingen av PD i områder hvor dette praktiseres.

I brevet varslet Mattilsynet en gradvis innføring av brakkleggingsgrupper med minst fire ukers koordinert brakklegging for hele landet. Hvorvidt Mattilsynet ved gjennomgang av driftsplansøknader vil avslå driftsplaner for å sikre hensiktsmessige brakkleggingsgrupper, avhenger av helsesituasjonen i området og hvor langt oppdretterne selv har kommet med å etablere praksisen. Se også omtalen av etablering av koordinerte brakkleggingsgrupper i Del III punkt 4.

Del III - Anbefalinger til oppdrettsaktører

1. Akvakulturnæringens ansvar

Mattilsynet fører tilsyn med at driften i akvakulturanlegg er fiskehelse- og fiskevelferdsmessig forsvarlig, men det klare ansvaret for å sikre god fiskehelse og fiskevelferd påhviler oppdretterne. Oppdrettere har levende dyr i sin forvaring og må ta ansvaret for at PD ikke skal føre til dårlig helse og velferd for dyrene. Det er oppdretters ansvar å drive på en måte som reduserer sykdomsbelastningen, og alle tiltak vil derfor ikke være forskriftsfestet. Tiltakene under er generelle, og må tilpasses den enkelte lokalitet. Ved vurderinger av smitterisiko vil Mattilsynet se på driften til den aktuelle lokaliteten og da vil det kunne legges vekt på om de generelle anbefalingene til smittesikker drift er fulgt.

En forutsetning for å oppnå resultater i arbeidet med å begrense PD og de skadevirkninger sykdommen gir, er at næringsaktørene tar et omfattende ansvar ikke bare med hensyn til egen aktivitet, men også opptrer på en måte som bidrar til å sikre gode fellesløsninger. Det forventes derfor at næringen gjennomfører en rekke forebyggende og driftsmessige tiltak. Under gjennomgås noen sentrale tiltak. De fleste av disse er tiltak som bør iverksettes i hele landet. I tillegg er det noen særlige tiltak som bør settes inn i de nasjonale overvåkingssonene og noen særlige tiltak i PD-sonen.

2. Prøvetaking

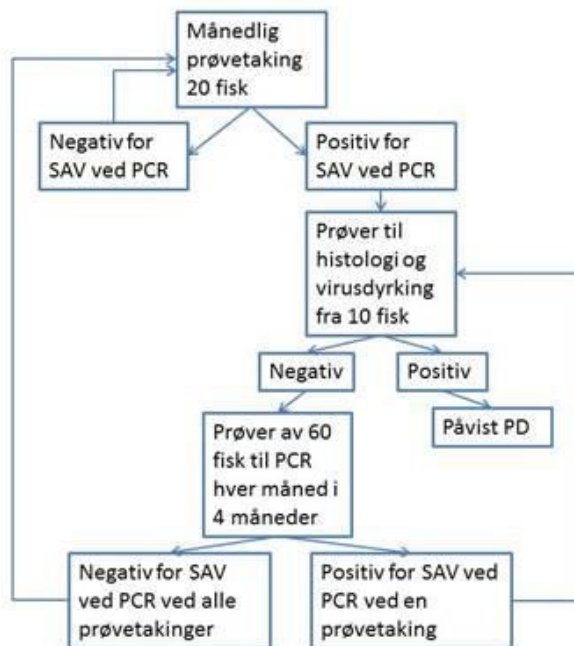
Krav til prøvetaking av fisk er nødvendig for å oppnå god forvaltning av sykdommen PD. Formålet med den rutinemessige prøvetakingen er å oppdage PD-smitte i et anlegg så tidlig som mulig, for å kunne sette inn tiltak for å begrense sykdommen i anlegget og hindre spredning til andre anlegg i størst mulig grad. Det er derfor viktig at prøvetakingen er innrettet slik at man tar prøver av fisk der det er størst sannsynlighet å avdekke smitte, jf. § 4 tredje ledd.

Prøveuttak fra svekket fisk og fisk med unormal adferd, gir større sannsynlighet for å avdekke eventuell forekomst av SAV enn om prøvene tas fra normal fisk. Dersom prøver skal tas fra svekket fisk eller fisk med unormal adferd, må prøvene tas når slik fisk er tilgjengelig. Prøvetakingen kan derfor strekke seg over flere dager. I tilfeller hvor det er dødelighet eller unormal atferd bare i enkelte produksjonseenheter, bør prøveuttak fra disse prioriteres. I andre tilfeller kan det være riktig å prioritere prøveuttak fra fisk som nylig er tatt inn i anlegget. Veterinær eller fiskehelsebiolog, ev. med bruk av medhjelpere, må i hvert enkelt tilfelle gjøre en faglig vurdering av hvilken fisk som har størst sannsynlighet for forekomst av SAV. Det er anleggets fiskehelsetjeneste som har best kompetanse til å gjøre disse vurderingene. Dette er noe av bakgrunnen for at det er krav om at prøvene skal tas ut av veterinær eller fiskehelsebiolog. Oppdretter må derfor legge opp en plan for prøvetaking sammen med sin fiskehelsetjeneste, slik at prøvetakingen blir gjennomført på en hensiktsmessig måte. Forskriften legger likevel noen føringer på dette, som vil gjennomgås under.

Kravene til prøvetaking gjelder for laksefisk, det vil si laks, ørret, regnbueørret og røye. Rensefisk er unntatt krav om både rutinemessig testing og testing før flytting. Rensefisk er ikke regnet som en mottakelig art for PD, men kan likevel fungere som en vektor for spredning av

smitte. Vurderinger knyttet til flytting av rensefisk skal derfor baseres på status for smitte av laksefisk i det området eller anlegget rensefisken skal flyttes fra.

Hele prøvetakingsregimet etter §§ 4 og 6 er oppsummert i figuren under.

2.1 Krav til rutinemessig prøvetaking og testing, jf. § 4

Kravet til rutinemessig testing gjelder for anlegg med ubehandlet sjøvann. Dette gjelder uavhengig av om akvakulturanlegget er på land eller i sjø. Det avgjørende er om akvakulturanlegget benytter ubehandlet sjøvann, jf. forskriftens § 3 bokstav j). For at krav til prøvetaking etter første ledd ikke skal gjelde må altså vannet som benyttes i anlegget være behandlet i samsvar med krav i forskrift om desinfeksjon av inntaks- og avløpsvann (følger av sammenheng med definisjon).

Kravet til månedlig testing gjelder i anlegg som ikke har fått påvist PD. Dersom fisken skal bli stående i anlegget etter at PD er påvist, slik hovedregelen er i PD-sonen, er det ikke lenger noe krav til prøvetaking. Det må likevel bemerkes at det kan være hensiktsmessig å fortsette noe prøvetaking for å følge med på sykdomsutviklingen i anlegget, men hvordan dette skal gjøres må den enkelte oppdretter vurdere i samarbeid med fiskehelsetjenesten.

Veterinærinstituttet har gjort en faglig vurdering av hvilket vev det er mest hensiktsmessig å ta prøver av. Når hensikten er å avdekke tidlig SAV-infeksjon ved hjelp av månedlige screeningprøver, viser Veterinærinstituttets gjennomgang at det er mest hensiktsmessig å ta ut vev fra hjertets ventrikel. Det er viktig å sikre at prøvematerialet inneholder spongiøst vev for å kunne avdekke eventuell SAV tidlig i forløpet. Prøver fra hjertespissen på stor fisk inneholder ikke nødvendigvis spongiøst vev, og prøvetakingen må derfor tilpasses slik at prøvene inneholder riktig vev. Veterinærinstituttet vurderer det slik at fiskens hjerte også er et gunstig organ for å gjøre et mest mulig aseptisk prøveuttak. Prøven må tas ut uten å åpne inn til bukhulen, og så aseptisk som mulig. Det er avgjørende at prøveuttaket gjennomføres i tråd

med faglig anerkjente normer og prosedyrer. Dette er spesielt viktig ved uttak av prøver fra fisk som er vaksinert med SAV3-basert vaksine.

Det er krav om utvidet prøvetaking for laks, ørret, regnbueørret og røye som skal flyttes fra anlegg med ubehandlet sjøvann til andre anlegg. Dette gjelder i hele landet. I tillegg er det krav om utvidet prøvetaking når fisk skal flyttes fra anlegg med behandlet sjøvann innenfor PD-sonen til anlegg i de nasjonale overvåkingssonene. Årsaken til dette er at vi ikke har vitenskapelig dokumentasjon på hvor god effekten av behandlingsmetodene som brukes til behandling av sjøvann er på PD-smitte, selv om vi vet at de sannsynligvis har god effekt på SAV. Prøvene skal tas fra fisk som skal flyttes. Vi legger til grunn at det da skal tas prøver fra den fiskegruppen som skal flyttes. Det må en faglig vurdering til i hvert enkelt tilfelle for å vurdere hva som utgjør en fiskegruppe rent smittemessig. Formålet med prøvetaking før flytting er å avdekke eventuell smitte før fisken flyttes. Det er derfor også et krav i forskriften om at fisk ikke skal flyttes før prøveresultatene foreligger. Det vil kun være aktuelt å flytte settefisk fra et anlegg med behandlet sjøvann innenfor PD-sonen til anlegg i overvåkingssonene. Transport av levende fisk, unntatt settefisk, ut av PD-sonen er uansett forbudt, jf. transportforskriften § 22 siste ledd. Driftsplaner med flytting av fisk ut av PD-sonen vil heller ikke bli godkjent, jf. PD-forskriften § 9.

Det er ikke et absolutt krav etter PD-forskriften om utvidet prøvetaking før flytting når fisken skal flyttes fra anlegg med behandlet sjøvann innad i overvåkingssonene, fra anlegg med behandlet sjøvann i PD-sonen til andre anlegg innenfor PD-sonen, eller til anlegg som er godkjent for smitteforsøk. Selv om det ikke er et absolutt krav om prøvetaking i disse tilfellene, betyr det likevel ikke at det ikke skal tas prøver for PD når slik fisk skal flyttes. Det generelle kravet til risikobasert helsekontroll i akvakulturdriftsforskriften § 13 gjelder uansett. Det vises spesielt til krav om at:

- Helsekontroller skal planlegges og gjennomføres på grunnlag av en vurdering av risiko for at akvakulturdyrene blir smittet, utvikler sykdom og sprer smitte.
- Et representativt utvalg av nylig døde akvakulturdyr eller akvakulturdyr med unormal adferd skal obduseres og relevante undersøkelser skal gjennomføres. Det skal særlig tas sikte på å avdekke eventuell forekomst av sykdom på liste 1, 2 og 3.

Det forventes at virksomhetene gjennom sin internkontroll dokumenterer hvordan krav til risikobasert helsekontroll blir gjennomført basert på en vurdering av risiko for smittespredning. Testing for PD vil være relevante undersøkelser avhengig av forhold som for eksempel:

- Smittestatus i området fisken kommer fra og skal til mht. SAV2 og SAV3 innenfor PD-sonen
- Mengden behandlet sjøvann som brukes, eventuell svikt i vannbehandlingen
- Mengden fisk som flyttes og antall leveranser

I tråd med akvakulturdriftsforskriftens § 50 femte ledd skal all stamfisk som dør eller har unormal atferd, og som ikke klart er forårsaket av tekniske uhell eller andre ikke-sykdomsrelaterte årsaker, obduseres og relevante undersøkelser gjennomføres. Dette kravet gjelder i de siste ni månedene før stryking eller annen form for reproduksjon. I siste delen av produksjonssyklusen har stamfiskanlegg ofte et lavt antall og genetisk verdifulle individer, og det er som regel nødvendig å flytte fisken i forbindelse med utsortering og stryking. Kravet til prøvetaking av stamfisk etter PD-forskriften er derfor tilpasset akvakulturdriftsforskriftens krav

om helsekontroll, slik at vi kan oppnå PD-forskriftens formål uten å pålegge stamfiskanleggene unødige belastninger. De siste ni månedene før stryking er derfor kravet om prøvetaking av 20 stamfisk hver måned erstattet av et krav om prøvetaking av all stamfisk som dør eller har unormal atferd. Intensjonen er at de siste ni månedene før stryking ikke er nødvendig å avlive frisk stamfisk for å oppnå et antallskrav om prøver fra 20 fisk. Når det er færre enn 20 stamfisk som dør i løpet av en kalendermåned, er det altså ikke nødvendig å ta ut prøver fra minst 20 fisk. Det er tilstrekkelig at det tas prøver av den fisken som dør. Det er en presisering av at relevante prøver som tas etter akvakulturdriftsforskriftens § 50 femte ledd, skal omfatte prøver for å avdekke PD. Krav til prøvetaking av 60 fisk i løpet av de siste tre ukene før flytting, gjelder ikke for den stamfisken som er utsortert og skal flyttes for stryking. Dersom det finnes annen fisk i anlegget som ikke skal strykes, skal det tas prøver av denne fisken.

Opplysninger om vaksinestatus kan være viktige når resultater av SAV-undersøkelser vurderes. Dersom det er usikkerhet ved SAV-påvisning, og om det kan være kontaminasjon av en prøve, er viktig å vite hvilken PD-vaksine som er brukt. Forvaltningen har behov for å raskt vite om ev. kontaminering er en aktuell problemstilling for å kunne håndtere saken best mulig. Det er også en fordel for oppdretteren å få en raskest mulig avklaring av spørsmål om ev. kontaminering. Dersom det kan være flere vaksiner som er brukt til samme fiskegruppe, må det også opplyses om det.

2.2 Krav til prøvetaking ved mistanke om PD, jf. § 6

Ved mistanke om PD i et akvakulturanlegg der sykdommen ikke er påvist, skal det i første omgang tas ut prøve av vev fra midtnyre og hjerteventrikk fra 10 fisk både for agenspåvisning (RNAlater) og histopatologi (formalin). I de nasjonale overvåkingssonene skal det i tillegg tas ut vev på virustransportmedium. Ved diagnostisering for å avklare en mistanke om PD, er det behov for et sikrere grunnlag enn ved screeningen. Dette er bakgrunnen for at det også skal tas med prøver fra nyre i tillegg til hjerte. Prøvene sendes til Veterinærinstituttet som er Nasjonalt referanselaboratorium. Veterinærinstituttet har lagt ut detaljert informasjon om prøvetakingen på sine nettsider: <https://www.vetinst.no/provetaking-og-diagnostikk/hvordan-ta-ut-prover/provetaking-av-fisk>. Kostnadene til prøveanalyse hos Nasjonalt referanselaboratorium dekkes av det offentlige gjennom avtalen om forvaltningsstøtte, ut i fra at PD er en listeført sykdom og det foreligger en konkret mistanke om PD.

I de langt fleste tilfeller vil mistanke om PD kunne avklares ved hjelp av de ti prøvene til histologi og virusdyrking som sendes til Nasjonalt referanselaboratorium når det er mistanke om PD. Først dersom sykdommen ikke bekreftes ved hjelp av de ti prøvene som tas ut umiddelbart ved mistanke, starter prøvetakingsopplegget med uttak av minst 60 fisk i fire måneder, jf. § 6 annet ledd. Prøvetaking etter § 6 andre ledd har ikke til hensikt å dokumentere fristatus. Formålet er å avklare smittestatus når det har oppstått mistanke om PD. Dersom mistanken ikke bekreftes gjennom prøveregimet som følger av § 6 andre ledd, anses mistanken som avkrefte. For anlegg som får påvist PD må anlegget være tømt for fisk og brakklagt før anlegget anses fri for PD. Det er viktig med oppfølging av mistanker om PD også innenfor PD-sonen. Dette gjelder særlig med tanke på å få avklart om det er SAV2 eller SAV3.

3. Vaksinerings

Obligatorisk vaksinerings mot en smittsom sykdom anses i mange tilfeller å være et godt og effektivt tiltak for å hindre videre spredning av sykdommen. Dette kan være særlig aktuelt i områder som ligger opp mot et område som er definert som fritt for den aktuelle sykdommen og som på den måten kan utgjøre en «buffer» mot smittespredning inn til «fri-området»

God resultatoppnåelse med slike tiltak forutsetter imidlertid at følgende forutsetninger er tilstede:

1. Vaksinen må gi en så høy beskyttelseseffekt mot sykdommen at det resulterer i en vesentlig reduksjon i utskillelsen av smittestoff.
2. Det bør være en god geografisk og driftsmessig atskillelse mellom områder med vaksinert fisk og områder med uvaksinert fisk (fri-områder) slik at risikoen for effektiv smitteoverføring reduseres ytterligere.
3. Smittestoff som benyttes i vaksinen må være lett å skille fra det «virkelige» smittestoffet slik at det er mulig å raskt kunne avgjøre om man står over for et reelt sykdomstilfelle.
4. Kost-nytte effekten av tiltaket må være bedre eller minst like god som det som kan oppnås med tradisjonelle biosikkerhetstiltak (eksempelvis forbud mot flytting av fisk, restriksjoner på brønnbåttrafikk etc.) Med kost-nytte effekt siktes det i dette tilfellet i første rekke til muligheten for effektivt å kunne hindre videre spredning av smittestoffet.

Dagens kunnskap om effektene av vaksinerings mot PD er i første rekke basert på dokumentasjon fra vaksineleverandørene og de praktiske erfaringer som er gjort ved bruk av vaksinen i PD-sonen de siste årene. Bortimot alle lokaliteter i enkelte områder i PD-sonen har vært vaksinert.

3.1 Vurdering av beskyttelseseffekt

En vurdering av status, gitt av Veterinærinstituttet desember 2017, konkluderer med at dagens tilgjengelige vaksiner på det tidspunktet ikke har vist seg å gi tilstrekkelig beskyttelseseffekt til å hindre utbrudd og videre spredning av PD. PD-virus er svært smittomt, og nyere forskning viser at ganske få viruspartikler er tilstrekkelig til å etablere infeksjon i en mottakelig fisk. For å unngå spredning av PD fra infisert lokalitet må derfor smitteutskillelsen fra lokaliteten reduseres kraftig. I henhold til Veterinærinstituttet forelå det ikke dokumentasjon på at tilgjengelige kommersielle vaksiner gir denne effekten, selv ved systematisk vaksinerings av all fisk som settes ut i et område.

Ifølge samme vurdering fra Veterinærinstituttet reduserer vaksinerings alvorlighetsgraden av sykdom i den enkelte fisk og reduserer dødeligheten ved utbrudd. Forsøk i laboratorier viser også at vaksinert fisk skiller ut mindre virus enn uvaksinerte fisk ved smitteforsøk med SAV. Slik sett vil en kunne forvente en viss bedring i fiskevelferd og reduserte økonomiske tap som følge av sykdommen ved bruk av dagens tilgjengelige PD-vaksiner.

På den annen side ble det understreket at vaksinasjon i områder som en vil holde fri for PD kan ha uønskede effekter fordi vaksinert fisk kan være smittet uten å vise tegn på sykdom. Dette kan redusere muligheten for å avdekke mulig spredning på et tidlig tidspunkt.

Fra og med første halvdel av 2018 har det kommet to nye vaksiner på markedet som, ut fra den dokumentasjonen som er presentert av vaksineprodusentene, kan synes å ha en noe bedre beskyttelseseffekt enn de vaksinene som er benyttet tidligere. Så langt er dette i alt

vesentlig basert på resultater fra laboratorietester og ikke en reell beskyttelseeffekt under feltnessige forhold. Det er derfor fortsatt knyttet stor usikkerhet til hvorvidt tilgjengelige vaksiner kan forventes å ha tilstrekkelig beskyttelseeffekt til å kunne forsvare et offentlig pålegg om vaksinerings mot PD. Dette gjelder særlig for områder hvor PD med subtype SAV2 er endemisk forekommende.

3.2 Anbefalinger

PD-forskriften § 7 har ikke trådt i kraft. Ut fra kunnskapsbildet om dagens tilgjengelige PD-vaksiner, sammenholdt med den strategien for bekjempelse av sykdommen som er fastsatt gjennom PD-forskriften, mener myndighetene at iverksettelse av pålegg om vaksinerings mot PD av all laks og regnbueørret som settes i sjøen i området mellom Fræna og Sømna bør utsettes inntil videre. Myndighetene vil følge kunnskapsutviklingen på dette området fortløpende. Dersom det presenteres dokumentasjon som viser betydelig forbedring av beskyttelseeffekt utover det som er kjent ved utgangen av 2018, vil § 7 kunne bli gjort gjeldende. I tillegg vil Mattilsynet vurdere å gi pålegg om vaksinerings mot PD også i andre områder enn de som er nevnt direkte i PD-forskriften § 7.

Av hensyn til raskt å kunne avdekke en mulig spredning av PD-viruset til områder som i dag er fri for sykdommen, anbefales det ikke å vaksinere fisk som skal settes i sjøen i den nasjonale overvåkingssonen nord for det etablerte kontrollområdet i Trøndelag/Nordland og i den nasjonale overvåkingssonen sør og øst for Jæren.

Når det gjelder bruk av tilgjengelige vaksiner innenfor PD-sonen, kan det legges en annen kost-nyttevurdering til grunn enn det som er brukt i avsnittene ovenfor. Her er målet i første rekke å redusere konsekvensene i form av produksjonstap og redusert fiskevelferd av en sykdom som er endemisk forekommende. Det er som tidligere nevnt Veterinærinstituttets vurdering at også dagens vaksiner bidrar til en bedring av disse parameterne, og Mattilsynet vil derfor oppfordre alle aktører som skal sette ut laks eller regnbueørret i områder med endemisk forekomst av PD SAV3 eller SAV2 til å gjennomføre systematisk vaksinerings av fisken før sjøsetting av økonomiske og fiskevelferdsmessige hensyn.

Innenfor et kontrollområde vil det ut fra kontrollområdeforskriftens bestemmelser iverksettes tiltak som skal redusere risikoen for videre spredning av viruset gjennom flytting av fisk, slakting, driftssamarbeid ol. En eventuell svekkelse av overvåkingsregimets sensitivitet er derfor av mindre betydning her. Samtidig vil vaksinerings kunne bidra til et mildere sykdomsforløp og til et redusert smittepress ut av kontrollområdet. Mattilsynets tilrådning om å vaksinere fisk mot PD, vil også omfatte kontrollområdet i Trøndelag/Nordland, i alle fall så lenge kontrollområdet består.

4. Etablere koordinerte brakkleggingsgrupper

Regelmessig og koordinert brakklegging av grupper av anlegg er et viktig smitteforebyggende og risikoreducerende tiltak. Koordinert brakklegging av akvakulturanlegg i et gitt område bidrar til å hindre at smittepress i bygges opp over tid og utvikler seg til sykdom. Dette er dermed et viktig virkemiddel for å forebygge så vel utvikling av PD som andre alvorlige smittsomme sykdommer. Tiltaket bidrar til å bryte smittesykluser og reduserer risikoen for overføring av sykdom fra stor fisk til ny-utsatt fisk, og kan dermed også redusere konsekvensene når eventuelt smittsom sykdom påvises og må bekjempes.

Mattilsynet har tidligere i brev datert 6. januar 2017 varslet en gradvis innføring av brakkleggingsgrupper med minst fire ukers koordinert brakklegging over hele landet. Dette vil nå bli nøye fulgt opp gjennom behandlingen av framtidige driftsplaner. Se også Del II punkt 6. I den sammenheng er det viktig at næringsaktørene selv tar ansvar for å finne fram til gode samarbeidsløsninger som sikrer at brakkleggingsgruppene blir robuste og får god smittehygienisk sikkerhetsavstand til andre produksjonsområder.

5. Redusere behovet for flytting av sjøsatt fisk

Flytting av levende fisk er den største kjente risikofaktoren for spredning av smittsomme sykdommer til nye områder. Det er også derfor flytting av fisk fra anlegg som ikke oppfyller driftskravene til produksjon av settefisk kun er tillatt dersom det er godkjent gjennom driftsplan. Det er godt dokumentert at populasjoner av laksefisk kan være bærer av PD-smitte i lengre tid før smitten blir oppdaget gjennom rutinemessige prøveuttak eller hyppige helsekontroller. Gjennom flytting av sjøsatt fisk fra en lokalitet til en annen kan dermed både egne og andres anlegg utsettes for større risiko for utvikling av sykdom. Mattilsynet vil derfor generelt advare mot å planlegge drift med omfattende flytting av sjøsatt fisk, og forventer at næringsaktørene, i de tilfeller flytting av sjøsatt fisk likevel må anses som nødvendig, iverksetter hensiktsmessige risikoreduserende tiltak for å hindre smittespredning. Se eget informasjonsbrev til næringsorganisasjonene 18.03.2019 med veiledning om rammene for flytting av laksefisk i tilknytning til godkjenning av driftsplaner. Veiledningen ligger også på Mattilsynets hjemmesider [[Veiledning: Flytting av laksefisk mellom oppdrettsanlegg](#)].

6. Smittesikker transport

6.1 Krav i gjeldende regelverk

Transport av levende fisk er en betydelig risikofaktor for spredning av smittsom sykdom i akvakulturnæringen. I en situasjon med endemisk forekomst av PD i store deler av landet samt flere områder med gjentatte utbrudd av ILA og andre smittsomme sykdommer, vil det alltid foreligge en mulighet for at smittestoff fanges opp av transportinnretninger ved lasting av transportvann eller vannutskifting under transport. Kapittel 5 i forskrift om transport av akvakulturdyr setter en del særskilte smittehygieniske krav til transport av levende fisk som skal bidra til å redusere denne risikoen. Viktige elementer her er krav om lukket transport av settefisk og stamfisk og krav til behandling av transportvann ved transport av all fisk.

Når det gjelder bestemmelsene i transportforskriftens § 22 om «Sjøtransport og behandling av transportvann», første og andre ledd, er det gitt en overgangsperiode fram til 1. januar 2021 hvor bl.a. transport av fisk til matfisk- og stamfiskanlegg og transport av slaktefisk på visse vilkår kan foregå med kontinuerlig vannutskifting, jf. § 29. Mattilsynet vil likevel med utgangspunkt i dagens risikobilde sterkt oppfordre næringsaktørene til å så raskt som mulig innrette seg etter de skjerpede bestemmelsene som gjelder fra 2021, og forventer at dette blir fulgt opp både av transportørene og aktører som er ansvarlige for leveranse og mottak av levende fisk.

I § 19 første ledd punkt c om står det at transport av fisk skal gjennomføres på en måte som sikrer helsen til akvatiske dyr som passerer under transporten. Dette innebærer at transport av fisk med mistanke om eller påvist PD skal gjennomføres helt lukket dersom transporten

passerer nærmere enn 5 km fra et anlegg uten påvist PD. Det skal kunne dokumenteres at ventilene er fysisk lukket.

Det er nylig fastsatt en innskjerping av reglene knyttet til transport av fisk fra overvåkingssonene og inn i PD-sonen. Endringene innebærer at unntaket fra karantenetid på 48 timer og attestering på gjennomført rengjøring og desinfeksjon når en brønnbåt har levert fisk inn til PD-sonen innskrenkes. Innskjerpelsen ble gjort for å begrense risikotrafikk (kippkjøring) både til slakteri og til anlegg som har hatt fisk stående i anlegget i lengere tid innenfor PD-sonen. Dette kravet krever omstillinger i næringen, spesielt for aktører i produksjonsområde 7. For å redusere belastningen på oppdrettere i dette området er det derfor åpnet opp for unntak fra denne regelen dersom smitterisikoen er lav.

Kippkjøring mellom overvåkingssonene og PD-sonen utgjør en risiko for spredning av smitte. Sannsynligheten for at et slakteri innenfor PD-sonen håndterer fisk fra PD-positiv lokalitet er høy. Slakteriet kan derfor være et knutepunkt for spredning av PD. Risikoen for smittespredning via båtens brønn og rørsystemer ved levering av fisk til et slakteri i PD-sonen uten karantenetid før retur til overvåkingssonene er høy. For at smitterisiko skal reduseres til et akseptabelt nivå, må det derfor settes inn tiltak som adresserer dette. Slike tiltak vil måtte vurderes individuelt basert på retningslinjene i vedlegg 1. Aktuelle tiltak kan for eksempel være lukket transport og slakt, krav til transportrute med god avstand til lokaliteter i PD-sonen, krav til renhold og desinfeksjon av brønnbåt med utstyr, og krav til at ballastvann og transportvann ikke skal kunne tas inn i PD-sonen og slipes ut i overvåkingssonen. Vi gjør oppmerksom på at bruk av prosessbåter som utelukkende benyttes til slakting/bløgging av fisk ikke er omfattet av transportforskriften og dermed heller ikke karantenekrav, se punkt 6.2 under. Likevel skal karantenetid vurderes som et risikoreduserende tiltak også for slike båter. Risiko ved bruk av en prosessbåt som avliver all fisk før den forlater en lokalitet og enten overfører alt prosessvann til slakteri eller behandler prosessvannet før utslipp og ikke tar inn vann på annet sted enn ved lokaliteten der den henter fisk, kan sidestilles med bruk av brønnbåt som går 100 prosent lukket og ikke tar inn vann i PD-sonen. Målet er at det ikke skal være PD utenfor PD-sonen. Noen ganger er det likevel det, som tilfellet har vært for kontrollområdet nord for PD-sonen. Da kan det tenkes tilfeller der smitterisikoen ved å transportere fisken til slakt i PD-sonen ikke er høyere enn å transportere den til et slakteri i kontrollområdet. I slike tilfeller kan også dispensasjon fra karantenekravet være aktuelt.

6.2 Krav til prosessbåter som slakter og bløgger fisk

Prosessbåter som bare brukes til slakting/bløgging av fisk, og aldri brukes til transport av levende akvakulturdyr, er ikke omfattet av transportforskriften. De er omfattet av matloven, dyrevelferdsloven, slakteriforskriften og IK-akvakultur. Dersom slike båter brukes ved behandling med legemidler mot lakselus, er de omfattet av transportforskriften § 22a.

Gjeldende krav i matloven § 19, slakteriforskriften og IK-akvakultur innebærer at båtene må gjennomføre vask og desinfeksjon, og dokumentere hvordan, mellom ulike oppdrag. Dette inkluderer også risikoreduserende tiltak når de går fra PD-sonen til en av overvåkingssonene etter levering av fisk til slakteri eller anlegg der det har stått fisk i en lengere tid. Risiko for smittespredning ved bruk av prosessbåter kan likestilles med den risiko det innebærer å bruke helt lukkede brønnbåter som ikke tar inn nytt ballast- eller transportvann i PD-sonen før de går inn i overvåkingssonen.

Dersom fartøy som benyttes som prosessfartøy også benyttes som transportenhet for levende akvakulturdyr, gjelder tilsvarende krav for disse fartøyene som for regulære brønnbåter.

6.3 Ytterligere anbefalinger

Når det gjelder rensefisk er det viktig å understreke at selv om de artene som er aktuelle for bruk i norske akvakulturanlegg ikke er definerte som mottakelige arter for PD, kan disse også fungere som mekanisk vektor for PD-viruset. Dette innebærer at PD-smitte som fisken eksponeres for i siste del av produksjonsfasen og under transport i neste omgang kan infisere laksen i mottaksanlegget. Smittesikker transport av rensefisk er dermed også et viktig biosikkerhetstiltak når det gjelder flytting av rensefisk.

Vi gjør oppmerksomme på at kravene satt i transportforskriften er minimumsbestemmelser. Restrisiko kan reduseres ytterligere ved at den enkelte aktør krever tiltak som for eksempel lukket transport.

6.4 Krav til servicefartøy og utstyr

Kravene i transportforskriften retter seg mot båter som transporterer levende fisk. Det er i tillegg både båter og utstyr som brukes til å håndtere fisk på en lokalitet uten å transportere fisken vekk fra lokaliteten. Det er også viktig å sørge for at slike båter og utstyr er forsvarlig rengjort og desinfisert når de skal benyttes på en ny lokalitet for å unngå generell smittespredning av alle typer sykdommer, inkludert parasitter. Dette gjelder spesielt der man vet at lokaliteten man har vært på har påvist en sykdom, som f.eks. PD. PD-forskriften setter krav til rengjøring og desinfeksjon kun når servicebåter og utstyr skal forlate PD-sonen, jf. § 10. Ut over dette er det den enkelte oppdretters ansvar å sørge for at driften av et anlegg gjøres på en smittemessig forsvarlig måte.

Dersom servicefartøy har vært brukt i oppdrag med håndtering av levende fisk, f.eks. ved lusetellinger og deretter skal gå ut av PD-sonen, er det i tillegg krav om en karantenetid på 48 timer, jf. § 10 annet ledd. Eventuelle dispensasjoner vil bare kunne gis i særskilte tilfeller. Slippsetting vil redusere risikoen for skrogsmitte, mens karantene også vil redusere risikoen for smitte fra innsiden av brønnbåten. Det er derfor ikke noe i veien for å slippsette, men kravet om karantenetid i 48 timer må uansett overholdes.

7. Overgang til lukket slakting

PD-forskriften § 8 setter forbud mot å sette fisk i åpen slaktemerd når fisken kommer fra et akvakulturanlegg med mistanke om eller påvist PD. Dette er et viktig tiltak for å hindre spredning av smitte. Forbudet innebærer at fisken enten må slaktes direkte fra båt eller at den settes i lukkede slaktemerder. Myndighetene er kjent med at det i perioder av året kan være for liten kapasitet både på brønnbåter og slakterier til at lukket slakting kan gjennomføres som et systematisk tiltak. Dette gjelder særlig innenfor PD-sonen der antall tilfeller med mistanke om eller påvist PD er stort. Unntak fra forbudet vil derfor kunne bli gitt i en overgangsperiode fram til 1. januar 2021 for slakting innenfor PD-sonen, dersom smitterisikoen forbundet med slik merdsetting vurderes som lav og det kan godtgjøres at nødvendig kapasitet ikke er tilstede. Etter 2020 vil det ikke gis unntak fra kravet om lukket slakting. Dette er nærmere omtalt under Del II punkt 3.2.

Lukket slakting er et viktig forebyggende tiltak i arbeidet med å bekjempe og hindre videre spredning av så vel PD som andre alvorlige smittsomme sykdommer, og myndighetene forventer at næringsaktørene tar grep for å sikre at nødvendig transport- og slakterikapasitet kommer på plass så snart som mulig, og under alle omstendigheter innen utgangen av 2020.

Et alternativt tiltak som ytterligere vil redusere smitterisikoen knyttet til transport er slaktefisk, er overgang til bruk av såkalt «bløggebåt». Mattilsynet vil generelt vurdere risikoen for videre spredning av smitte som lav dersom det ved slakting av infisert fisk benyttes båter som er konstruert for avlivning og bløgging ved «merd-kanten» og som har systemer for å ta vare på og losse så vel prosess/transportvann som slaktet fisk i lukket forbindelse direkte til slakteriet. Økt satsing på denne formen for slaktetransport vil generelt sett bidra til å frigjøre brønnbåtkapasitet og samtidig legge et bedre grunnlag for bruk av særlig dedikerte brønnbåter til transport av smolt. (se også vedlegg 1, punkt 5).

8. Særlige tiltak i de nasjonale overvåkingssonene og områder som grenser opp til disse

Gjennom fastsettelsen av PD-forskriften er det satt et tydelig mål om å holde de nasjonale overvåkingssonene sør/øst for Jæren og nord for Skjemta i Trøndelag fri for PD. Myndighetene forventer at næringen bidrar aktivt til dette gjennom å sikre at følgende tiltak gjennomføres:

8.1 Aktivt vern av «branngater» mellom PD-områder og PD-frie områder

Under Del I beskrives områder langs kysten som har fungert og fortsatt har potensiale til å fungere som såkalte «branngater» mellom PD-frie områder og områder hvor PD er vanlig forekommende. Dette gjelder spesielt Hustadvika, Skjemta/Buholmråsa og Sømna. Hustadvika er en barriere mellom områder med PD-SAV3 og områder fri for SAV3. Sømna fungerer som barriere mellom områder fri for PD og områder hvor PD er påvist i Nordland. Områdene rundt Skjemta eller Buholmråsa utgjør grensen mellom PD-sonen og den nasjonale overvåkingssonen i nord, og har vist seg å kunne fungere som barriere mellom PD-infiserte og PD-frie områder.

En viktig forutsetning for å hindre videre spredning av PD er at de nevnte områdene sikres og vedlikeholdes på en måte som gjør at de kan fungere som gode barrierer mot smittespredning. Dette vil innebære at:

- det må sikres at avstanden mellom oppdrettsrelatert aktivitet på begge sider av branngatene er stor nok til å redusere sannsynligheten for passiv overføring av PD-virus i sjøen til et absolutt minimum. I henhold til vurderinger gjort av ulike vitenskapelige institusjoner bør denne avstanden være minimum 30 km.
- all transport av levende laksefisk mellom PD-sonen og de nasjonale overvåkingssonene reduseres til et absolutt minimum. Transport av levende fisk utgjør generelt en viss smitterisiko selv i de tilfeller fisken tilsynelatende er frisk før lasting. I disse områdene er konsekvensene av en eventuell smittespredning så store at slike transporter derfor bør unngås.
- all annen oppdrettsrelatert aktivitet som innebærer flytting av båter eller utstyr over «branngatene» bør unngås. Så vel båter som utstyr som benyttes ved drift av akvakulturanlegg kan i mange tilfeller være vanskelig å rengjøre og desinfisere og vil derfor kunne fungere som passiv bærer av PD-virus.

Avstanden over Skjemta er ca. 10 km. Dette er med andre ord ikke en ideell branngate avstandsmessig. Dette skyldes dels kompromisser som er inngått som ledd i tidligere bekjempelse av PD i Trøndelag. Dette bør det rettes opp i, og næringen bør bidra til det. Tatt i betraktning det risiko-bildet som nå ser ut til å tegne seg, hvor ingen anlegg nord for Buholmråsa pr dato har påvist SAV, er dette særlig viktig.

8.2 Nødvendig slaktekapasitet til raskt å kunne tømme infiserte anlegg

Ved påvisning av PD i et akvakulturanlegg i et nytt område i de nasjonale og lokale overvåkingssonene, vil iverksettelse av rask tømning av anlegget være et vesentlig virkemiddel for å hindre videre spredning av sykdommen (se Del II punkt 5.3). Et avgjørende element for å lykkes med dette tiltaket er at fisken kan tas ut umiddelbart og uten forsinkende avbrudd i slakteprosessen. Dette fordrer at tilstrekkelig kapasitet for slaktning og transport må kunne være tilgjengelig for dette formålet til enhver tid. For å redusere risikoen for at annen oppdrettsvirksomhet eksponeres for PD-smitte langs transport-ruten, er også en ubetinget fordel at avstanden fra det smittede anlegget til slakteriet ikke er for stor.

Forskrift om drift av akvakulturanlegg, § 7, stiller krav om at det til enhver tid skal foreligge en oppdatert beredskapsplan som bl.a. skal bidra til å ivareta smittehygieniske forhold i en krisesituasjon. Mattilsynet forventer at næringsaktørene følger opp dette kravet og planlegger sin drift med sikte på å kunne tømme anlegg for fisk på en rask og smittehygienisk måte dersom en slik situasjon skulle oppstå. Dette vil være særlig viktig for aktører som har virksomhet innenfor en av overvåkingssonene for PD.

Dagens regelverk setter krav til den enkelte oppdretter. Det er tydelig at dette ikke er tilstrekkelig i situasjoner der flere anlegg må tømmes raskt. Myndighetene vil derfor sterkt anbefale at oppdrettere innen samme område går sammen og sørger for en samordning av beredskapsplanene sine slik at de er bedre rustet til å møte slike situasjoner.

9. Særlige tiltak i PD-sonen

9.1 Opprette PD-frie områder

Med utgangspunkt i dagens risikobilde med hensyn til PD (se Del I), vil Mattilsynets hovedfokus i bekjempelsesarbeidet i første omgang være rettet mot å hindre videre spredning av sykdommen til de nasjonale overvåkingssonene og å bekjempe eventuelle utbrudd i «brohodeområder» som grenser opp mot dagens PD-frie områder (overvåkingssonene). Det er likevel grunn til å understreke at så vel PD-forskriften som annet regelverk legger til rette for at det kan etableres PD-frie områder også innenfor PD-sonen.

Opprydding med sikte på etablering av «fri-områder» innenfor en endemisk sone er imidlertid krevende, og vil i de fleste tilfeller forutsette bruk av inngripende virkemidler som for eksempel rask tømning av infiserte anlegg og strenge restriksjoner på ordinære driftsaktiviteter. Særlige driftskrav og bruk av virkemidler kan i slike tilfeller nedfelles i en egen kontrollområdeforskrift som forvaltes av Mattilsynet (Se Del II punkt 3.3). Det er likevel en forutsetning for å lykkes med et slikt arbeid at næringsaktørene i det aktuelle område har en genuin interesse av å etablere et PD-fritt område, og at nødvendig forståelse og aksept for bruk av inngripende virkemidler er tilstede.

Mattilsynet vil med utgangspunkt i dette oppfordre aktørene til å initiere og gjennomføre prosesser for å få på plass nødvendig enighet om en slik bekjempelsesstrategi i aktuelle områder. Et omforent resultat nedtegnet i en skriftlig avtale vil kunne utgjøre et godt utgangspunkt for at Mattilsynet skal gå inn å fastsette en kontrollområdeforskrift.

Vedlegg:

- 1. Kriterier for vurdering av smittestatus inkludert**
 - a) Tabell 1 – Rask tømming av anlegg
 - b) Tabell 2 - Flytting av fisk
 - c) Tabell 3 - Utsetting av fisk i slaktemerd
 - d) Tabell 4 - Vurdering av båttrafikk
- 2. Mal for kontrollområdeforskrift**
- 3. Mal for båndlegging av anlegg med mistanke om eller påvist PD-smitte**
- 4. Statusoversikt - PD**